

Popüler Basında Covid-19 Haberleri: Yeni Tip Koronavirüs Eski Tip Banal Milliyetçilik

Engin Sarı

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0002-8544-4289>

sariengin@gmail.com

Öz

Bu makalede, Türkiye popüler basınında Covid-19 salgını hakkındaki haberler, Teun van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeli ile incelenmektedir. Makalenin problemi, popüler basının Covid-19 haberciliğinin, okuyucularını bu yeni küresel kriz konusunda bilgilendirmekten çok yerleşik habercilik pratikleri ve ideolojik yönelimleri yeniden üretmesi üzerine kuruludur. Bu problematik, iki teorik izlek çerçevesinde tartışılmıştır. İlk izlek haber teorisidir: ana akım haberciliğin, üretim pratikleri ve söylemsel niteliği itibarıyla, içermesi gereken yeni bilgiyi dışladığı öne sürülmüştür. İkincisi ise milliyetçi ideoloji izleğidir: Covid-19 konusundaki haberciliğin, okuyucularını etkin ve politik bir vatandaşlığın ihtiyaç duyduğu bilgilerle donatmak yerine, banal bir milliyetçiliğin retorik üretiminden ibaret olduğunu savunur. Bu kuramsal çerçeveye, popüler basının bir örneği olarak *Sabah* gazetesinin, Türkiye'de ilk Covid-19 hastasının tespit edilmesinden sonra bir aylık dönemindeki tüm Covid-19 konulu haberleri analiz edilmiştir. van Dijk'in makro ve mikro yapılarını betimleyen bir tablo aracılığıyla derlenen bulgular, modeldeki retorik analizi odağa alarak incelenmiştir. Buna göre haberlerin, Covid-19 fenomenini, millet olmanın belli türde vurgulanması ve milliyetçiliğin bir bayrak gibi dalgalandırılması için bir vesileye indirildiği gözlenmiştir. Popüler basında Covid-19 haberlerinin, okuyucusuna kapitalist ulusal toplumların karşı karşıya kaldığı toplumsal ve ekonomik kriz karşısında yeni politikaları geliştirmek için gerekli yeni bilgileri sunmaktan çok, banal bir şekilde, "biz" (bizim milletimiz) ve "onları" (Batılı öteki milletler) tanımlama ve konumlandırma retoriklerinden ibaret hale geldiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Popüler Basın, Haberler, Covid-19, Eleştirel Söylem Çözümlemesi, Banal Milliyetçilik

• • • • •

Makale geliş tarihi: 15.8.2020 • Makale kabul tarihi: 19.9.2020

<http://ilefdergisi.org>

ilef dergisi • © 2021 • 8(1) • bahar/spring: 63-108

Araştırma Makalesi • DOI: 10.24955/ilef.798007

Covid-19 News in the Turkish Popular Press: New-Type Coronavirus, Old-Type Banal Nationalism

Engin Sari

Ankara University, Communications Faculty

<https://orcid.org/0000-0002-8544-4289>

sariengin@gmail.com

Abstract

This paper examines the Turkish popular press's early coverage of the Covid-19 pandemic. The problematic of the article centers on how Covid-19 news in the popular press reproduces traditional reporting practices and ideological orientations rather than informing readers about this new global crisis. This problematic is discussed in two theoretical tracks. The first is news theory: it is argued that mainstream journalism's production practices and discursive nature lead it to exclude the new knowledge it is supposed to contain. The second is nationalist ideology: it is argued that reporting on Covid-19 rhetorically reproduces banal nationalism rather than equipping readers with the knowledge needed for an effective and political citizenry. Using this framework, I employed a critical discourse analysis model to examine all the news about Covid-19 in the daily newspaper *Sabah*, which I treat as representative of the Turkish popular press, during the month after the first Covid-19 patient was announced in Turkey. I summarize the examples relevant to the article's problematic in a table using the macro and micro structures of van Dijk's model, and I use the rhetorical analysis component of that model to evaluate the findings. I observe that the Covid-19 pandemic was reduced to a banal national story in the popular press, with an emphasis on being a certain kind of nation and flag-waving nationalism. The popular press used Covid-19 as a rhetorical device to define and position "us" (Turks) and "them" (other Western nations) rather than providing readers with the new information necessary to develop policies to address the social and economic crises capitalist nations faced during the pandemic.

Keywords: Popular press, news, Covid-19, critical discourse analysis, banal nationalism

• • • • •

Received: 15.8.2020 ▪ Accepted: 19.9.2020.

<http://ilefdergisi.org>

ilef dergisi ▪ © 2021 ▪ 8(1) ▪ bahar/spring: 63-108

Research Article ▪ DOI: 10.24955/ilef.798007

Yeni tip korona virüs (Covid-19) 2019 Aralık ayında Çin’de, korona virüs ailesinin bir üyesi olarak şiddetli akut solunum yolu sendromu yaşayan hastalarda tespit edildi. Kısa sürede Çin’in Vuhan kentinde zatürre vakaları üzerinde yapılan inceleme sonucunda hastalığın, Covid-19 virüsünün hızla ve kolayca insandan insana geçmesiyle tehlikeli bir salgın olduğu anlaşıldı. Birkaç ay içinde hastalık, dünyanın tüm ülkelerinde görülmeye başladı ve devletleri, uluslararası örgütleri, bir halk sağlığı krizi olarak olağanüstü önlemler almaya itti. Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre Temmuz 2020 itibariyle tüm dünyada doğrulanmış vaka sayısı 15 milyonu, ölü sayısı 600 bini ve vaka görülen ülke ve bölge sayısı 215’i aşmış durumdadır¹.

Covid-19 salgını günümüzün toplumları, ulus devletleri ve çağdaş uluslararası sistemler için daha önce karşılaşılmamış benzersiz bir fenomendir. Çağımızın toplumları ve ülkeleri, yakın tarihte ekonomik, siyasi, ekolojik ve askeri çok çeşitli krizlerle uğraşmıştır ancak fiziki, coğrafi ya da simgesel (sosyo-kültürel) hiçbir sınıra doğrudan tabi olmayan bir salgın hastalık krizi ile ilk kez karşı karşıya kalmıştır. Bu anlamda salgın, günümüzün küreselleşmiş ulusal toplumları için yepyeni bir durumdur. Bu yeni fenomen ve durum,

•••

1 <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

ulusal idari otoriteler, ulusal ve uluslararası kamusal kurumlar ve aktörler için büyük bir meydan okuma olmuştur. Bu meydan okuma ile karşı karşıya gelen, kritik çağdaş kurumlardan biri de medyadır. Basılı ve görsel-işitsel medyanın Covid-19 salgını karşısındaki tutumu ve yayıncılığı, salgınla ilgili kamu yönetiminin en önemli unsurlarından biri sayılmaktadır. Özellikle Covid-19 konusundaki haber üretimi ve yayını, kamu düzeni ve halk sağlığı krizinin yönetimi açısından o kadar kritik sayılmış olacak ki, Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, 11 Mart 2020’de günün ilk dakikalarında Türkiye’de ilk Covid-19 vakasının tespit edildiğini birçok yayın kuruluşunun canlı yayınladığı bir basın toplantısı ile duyurmuş, ardından da hemen her gün televizyonların ana haber bültenlerinin yayın saatlerinde yine canlı yayınlanan basın toplantıları ile “Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu”nu açıklamıştır. Kamu idaresi, medya aracılığıyla halkı, salgının seyri ve buna karşı geliştirilip yürütülen politikalar konusunda anlık olarak bilgilendirerek, resmi kaynakların haricinde enformasyon ve yorumların üretilip yayılmasına fırsat vermek istememiştir.

Covid-19 salgını karşısında Türkiye medyasının ve özellikle haber medyasının tavrı ve yayıncılık politikası, genel olarak kamu otoritesinin belirlediği çerçeve ve temelde oluşmuştur. Haber kaynakları ve gelişmeleri yorumlayan aktörler, genel olarak hükümet temsilcileri, bürokratlar ve devlete bağlı sağlık ve bilim kurumlarından uzmanlardan oluşan kamu otoriteleri olmuştur. Eleştirel medya çalışmaları geleneği içinde yapılan öncü haber araştırmalarından itibaren, medyanın resmi haber kaynaklarına bağlılığı eleştirel bir şekilde tespit edilmiştir. Stuart Hall ve arkadaşlarının, *Policing the Crisis* (1978) başlıklı araştırmasında belirttikleri üzere, medya sonsuz haber kaynakları arasından seçim yapmaz, güvenilir kaynaklara yönelir ve onların durum tanımlarına bağlı kalır. Bunlar siyasetçiler, bürokratlar, üst düzey yöneticiler, baskı gruplarının üst düzey kişileri ve uzman kişi / kuruluşlardır. Bu kaynaklar bazen organize (bülten ve basın açıklamaları ile) bazen de kendi günlük iş-mesleki rutinleri ile (parlamento faaliyetleri, toplantılar, uzmanların araştırmaları vb.) basının gündemini belirler. Hall ve arkadaşları bu kişi ve kuruluşları, “birincil tanımlayıcılar” (primary definers) olarak adlandırır (1978).

Türkiye medyasının ve özellikle Türkiye popüler basınının Covid-19 haberlerinde en dikkat çeken unsurun milliyetçi bir çerçeve ve retorik haki-miyeti olduğu söylenebilir. Covid-19 salgını, her yönüyle yeni bir fenomen olarak bilmemiz ve öğrenmemiz, değiştirmemiz gereken sayısız konuyu gündeme getirmiştir ki bunlardan biri şu soruda somutluk kazanmaktadır: Yeni bir yaşam tarzı geliştirmemiz, kamusal ve sosyal hayatı yeniden şekil-

lendirmemiz, ekonomiden sağlığa, eğitimden bilime birçok çağdaş kurumu yeniden tesis etmemiz için ihtiyaç duyduğumuz enformasyon, bilgi ve fikri edinebileceğimiz en güçlü ve sorumlu kurumlardan biri medya iken, popüler basın nasıl bir habercilik icra etmiştir?

Bu makalede, esas olarak bu sorunsal ele alınmaktadır ve Türkiye popüler basınında Covid-19 salgını ile ilgili haberciliğin, bir kamu hizmeti olarak ihtiyaç duyulan toplumsal yenilenmeye katkı yapmaktan çok, Michael Billig'in (2002) banal milliyetçilik teorisinde açıkladığı gibi, sıradan, bayağılaşmış ya da âdetleşmiş bir milliyetçi retoriğe hapsediği öne sürülmektedir. Bu iddia, popüler basının bir örneği olarak Türkiye'nin en çok satan gazetelerinden biri olan *Sabah* gazetesinin, 11 Mart 2020 (Türkiye'de ilk vakanın tespit edildiği tarih)- 30 Nisan 2020 tarihleri arasındaki sayılarında yayınlanan Covid-19 haberlerinin, Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemi ile analizi sayesinde geliştirilmektedir.

Makalede öncelikle haber ve banal milliyetçilik kuramsal olarak incelenmektedir. Daha sonra, Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi, bir haber inceleme yöntemi olarak betimlenmekte ve bu çözümleme yöntemi içinden retorik analizine odaklanılmaktadır. Makalenin ilerleyen bölümleri ise, *Sabah* gazetesindeki Covid-19 haberlerinin incelemesiyle ulaşılan bulgular ve analizleri içermektedir.

Gerçekliğin İnşası ve Söylem Olarak Haber

Basılı ya da görsel-işitsel medyada karşılaştığımız bir haber öncelikle bir bilgi türüdür. Robert Park (1940), bilgi sosyolojisi çerçevesi içinde, haberi sağduyu ya da sezgisel bilgi kategorisine yakın olan ve toplum içinde bireylerin politik eyleme katılma biçimlerini ve düzeylerini belirleyen bir bilgi türü olarak tanımlar.

Haber üzerine sosyolojik çalışmalar 20. yüzyılın başına kadar uzansa da ciddi görgül araştırmalar 1950'lerden sonra başlar. Michael Schudson (1997, 310) Kurt Lewin'in eşik bekçisi kavramının öngördüğünün aksine haberin, sadece bir enformasyon "seçme" işi değil inşa edilen bir şey olduğunu vurgular. Schudson, haber inşa sürecini açıklayan üç perspektif tanımlar. Bunlardan ilki, gazeteciliğin günlük pratikleri ve çıktıları ile toplumun ekonomi politik arasındaki bağlantıları göstermeye çalışır. İkincisi, anaakım sosyal teori içinden toplumsal kuruluşlar ve meslekler sosyolojisi yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, gazetecilerin mesleki faaliyetlerinin farklı kurum ya da kuruluşlarca ve mes-

leki rutinlerce nasıl sınırlandırıldığı veya baskı altına alındığını açıklamayı amaçlar. Üçüncüsü bunların ardından ve daha yavaş gelişen kültürel ya da antropolojik yaklaşımdır. Bu yaklaşımda haberler, ideolojik metinler olarak semiyotik çözümlemelere tabi tutulur veya gazetecilik ideolojileri incelenir.

Bu makalede, haberler semiyotik çözümleme geleneği içinden incelenecektir. Kültürel yaklaşım, düşünceler, bilgi ve simgeler arasındaki ilişki içinde üretilen haberin sembolik belirleyicilerini saptamaya çabalar. Schudson (1997, 319) medyanın, bir kültür içinde ve onunla beraber işlediğini ve bu işleyişte kültürel simgeleri kullandığını belirtir. Kültürelci yaklaşım, haberin, nasıl bir kültürel ürün olduğunu anlamaya çalışır.

Haber araştırmalarında eleştirel bir konumlama için “inşacılık”ın derinlikli ve titiz olmayan bir tarzda kabul edildiğini belirten Çiler Dursun (2004), Hegel ve Husserl’in felsefi ve Berger-Luckmann ve Schutz’un sosyolojik fenomenolojisinden hareketle haberin, toplumsal bir düşünüm (refleksiyon) olduğunu öne sürer. Toplum, haber sayesinde, kendisini yapılanmış bir kendilik (entity) olarak algılar. Bir başka deyişle toplumsal özne, kendi bilincini, haber temsilleriyle edinir. Toplum, haberlerde karşılaştığı olumlu olumsuz gelişmelere dair içeriklerle aslında kendisini görür, haberler bu anlamda toplumu topluma göstermektedir. Bu noktada Dursun, bu makalede incelenecek haberlerin karakterini ve retoriğini açıklamaya yardımcı olacak ve yine fenomenolojik felsefeye dayanan bir sav geliştirir:

Toplum/toplumsal, haber içeriklerinde karşısına çıkanları olumsuzladığı ölçüde, ‘bu ben/biz değilim/iz’ diyerek yadsıdığı ölçüde kendisinin bilgisini edinmektedir. Haberde karşısına çıkan türlü olumsuz içerik, toplumsala kendi pozitivitesini vermekte, toplumsalı olanaklı kılmaktadır. Ancak elbette haberde olumsuzladığından kaçınacağı anlamında değildir toplumsalın haberle ilişkisi. Kaçınmaya çalıştıkça yakalanacağı ve yaklaşacağı bir dünyadır haberin dünyası (Dursun 2004, 59).

Medya, sayısız olay arasından keyfi seçimler yaparak haber üretmez. Güvenilir otoriteleri haber kaynağı olarak görür ve onların durum tanımlarına bağlı kalır. Siyasetçiler, hükümet temsilcileri, devletin ya da özel kuruluşların üst düzey yöneticileri gibi bu tip güvenilir haber kaynaklarını Hall ve diğerleri, “birincil tanımlayıcılar” (primary definers) olarak kavramsallaştırır. Medya, bu birincil tanımlayıcıların durum tanımlarını da olduğu gibi aktarmaz. Bunun yerine örgütlenmiş haber üretim pratikleri ve “tarafsızlık”, “objektiflik” gibi mesleki değerler dolayımıyla sunar.

Anaakım haberciliğin ürettiği haberin, yeni olanı içeren bilgi türü olma imkanını sınırlandıran ya da ortadan kaldıran bir başka niteliği, onun bir söylem olmasıdır. Haberi bir söylem olarak ele alarak inceleyen ve söylem analizinin, eleştirel medya içerik ve metin incelemelerinde yaygın kullanımına ön ayak olan Teun van Dijk olmuştur. van Dijk'in 1980'li yıllarda yayınladığı çalışmaları (1983; 1988a; 1988b), haberin bir söylem olarak nasıl ele alınıp analiz edileceği konusunda öncüdür.²

Van Dijk (1983, 28), haberin öncelikle el altında bulunan söylemlerin yeniden inşası olduğunu söyler. Haber söylemi, diğer anlatı türlerinden farklı olarak, zamansal sıralamaya tabi değildir, konu bakımından bir hiyerarşiye sahiptir yani en önemli görülen bilgi en üstte verilir. Haber söyleminde, bilgiler, genel olarak bakıldığında dağınık görünür ancak okuyucu bu belirsiz dağılımı kategorik bir şemaya göre bütünleştirir. Önermeler arasındaki ilişki, daha önce oluşmuş bir bilgi stokunun devreye sokulması ile kurulur. Bu stok bilgiler, stereotipler ve tekrar eden senaryolar olarak bellekte yer almaktadır ve gerektiği şekilde okuyucu tarafından aktif hale getirilir. T. van Dijk, haber söyleminin alınıp yorumlanmasında, değişik durumlara uyarlanabilen ve başvuru bu bilgilerin, yazar ile okuyucunun paylaştığı bir bilgi olduğunu söyler (Van Dijk 1988a, 21). Van Dijk, söylem analiz modelini uyguladığı incelemelerinde, haberlerde bir dizi stereotipin ve klişenin benzer olay ve gelişmelerle ilgili sık sık yinelenmesini belirtir.

Haber, yeni ve alternatif bilgiyi ve açıklamaları tam olarak dışlamaz ancak bunların temsili sorunludur³. Haber metni içinde hâkim, yerleşik ya da tipik olana alternatif olan, inanılır bir şekilde konumlandırılmaktan çok ege-

2 Teun van Dijk'in haberi bir söylem olarak inceleyen analiz modeli ve teorisi, eleştirel medya çalışmalarında oldukça sık kullanılmıştır. Zerrin Ertan Keskin (2004), Türkiye'de van Dijk'in yöntemini kullanan araştırmaları ve tezleri incelediği kapsamlı yazısında, yöneme ilginin 1990'ların başından itibaren geliştiğini belirtir. Van Dijk haberin söylemsel analizini sayısız çalışmada anlatmakta ve örneklendirmektedir. Bu geniş külliyata erişim imkânı olmayanlar için onun söylem analizi yöntemini ayrıntılı ve örneklendirerek açıklayan çalışmalar için şu kaynaklara başvurulabilir: İnal (1996), Ülkü (2004), Ertan Keskin (2004), Durna ve Kubilay (2010), Özer (2015). Van Dijk'in söylem çözümlemesi yöntemi, yeni medya içeriklerinin incelemesinde de uygulanmıştır. Bu uyarlama ve örnekler için de bkz. Çomu ve Halaiqa (2014).

3 Medyada ve özellikle haberlerde, ana-akım olmayan ya da alternatif konu ve öznelere (kimliklerin/grupların) temsil biçimleri, eleştirel medya araştırmaları alanında sıklıkla incelenmiştir. Bu konuda geniş bir külliyat vardır ancak öncü ve kapsamlı olan birkaç örnek için şu çalışmalara bakılabilir: Alankuş Kural (1995), Dursun (1998), Köker ve Doğanay (2010), Kubilay (2010), Doğanay ve Çoban Keneş (2016).

men söylem içinde eritilir. Stuart Hall de, haberin bir söylem olarak yeni olanı, daha önce kullanışlı bulunmuş yerleşik açıklama ve sunma çerçevelerinin kapsamına almasını vurgular: “Dünyanın nasıl olması gerektiği hakkındaki sorgulanmayan beklentilerde gedikler açan yeni, sorunlu ya da rahatsız edici olaylar, başka durumlarda ‘tüm pratik amaçlar’ için kullanışlı olmuş açıklama biçimlerine teşmil edilerek açıklanabilir”. Hall (1999, 104), yeni olanın medyanın hâkim söylemi içinde sürekli mevcut anlamlandırma çerçevelerinin kapsamına alınmasını, Althusser’in ideoloji kavramıyla açıklanabileceğini belirtir. Buna göre Althusser, “ideolojinin sürekli kapalı bir çember içinde hareket ettiğini, bilgi değil zaten bildiğimiz şeylerin tanınmasını ürettiğini” savunmuştur.

Yöntem: Eleştirel Söylem Analizi

T. van Dijk (1998, 61–62) söylem çözümlemesinin tek bir yolu olmadığını ancak, eleştirel bir analizin içermesi gereken unsurlardan söz edebileceğini belirtir. Bunlar: 1) Söyleme bütünsel bakmak ve bağlamını incelemek, 2) Söylemin konu edindiği toplumsal grupları ve bunların içinde olduğu iktidar ilişkilerini ve çatışmaları analiz etmek, 3) “Biz” ve “Onlar”ın olumlu ya da olumsuz olarak nasıl tanımlandığını göstermek, 4) Önkabulleri ve ima edilenleri açığa çıkartmak, 5) Karşılaştırılmış ya da kutuplaştırılmış grupların görüşlerini vurgulayan sözcük seçimlerini (lexical) ve sözdizimlerini incelemek.

T. van Dijk,(1988b; 1988a) eleştirel söylem çözümlemesinde, haberi makro ve mikro yapılar olmak üzere iki başlık etrafında analiz ederken, makro yapı başlığını, tematik ve şematik adlandırması altında ikiye ayırır. Tematik yapı çözümlemesi içinde üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişi incelenir. Başlık, spot ve haber girişinden oluşan standart bir haber, genelden özele, en önemli bilginin başta yer aldığı, sona doğru daha az önemli ayrıntıların verildiği hiyerarşik bir yapı arz eder. Makro yapının altındaki ikinci analiz kategorisi, şematik yapıdır ve bu başlık durum ve yorum alt başlıklarına ayrılır. Durum alt başlığı, habere konu ana olayın hakkındaki malumatı, sonuçları, olayla ilgili artalan ve bağlam bilgisini içerir. Artalan ve bağlam bilgisi, haberde önceki ya da ilgili olayların anılmasıdır. van Dijk (1988a) kendi modelini uyguladığı örnek vaka incelemelerinde artalan bilgisinin verilmemesi ya da çok az verildiği, bunun yerine olayların haberde belli haber tipolojileriyle ifade edildiğini bulmuştur. Şematik yapı çözümlemesinin ikinci alt başlığı yorum, haber kaynaklarının ve olayın taraflarının açıklamalarını ve değerlendirmelerini içerir (van Dijk 1988b, 53–54).

van Dijk'ın (1988b, 77-82) eleştirel söylem çözümlemesi modelinin ikinci ana kategorisi olan mikro yapı çözümlemesi, dört alt başlığa ayrılır. Sözdizimsel (sentaktik), bölgesel uyum, sözcük seçimlerinin (lexical) analizi ve bu makalede de merkeze alınan ve analizin dayanağını oluşturan haber retorisi. van Dijk'ın modelinde okuyucunun söz konusu habere inanması, iddiaları kabul etmesi, istenen tavrı takınması ya da eylemi gerçekleştirilmesi beklenir. Retorik öğeleriyle haber, bilgi sunmanın ve anlaşılmanın yanı sıra ve belki bundan daha fazla, hakikat olarak kabul edilecek şekilde formüle edilmiş olur.

Haberde ikna ediciliğe ya da inandırıcılığa hizmet eden unsurlar olarak van Dijk, (1988b, 87-94) rakamlara başvurulması, güvenilir kaynakların ifadeleri, habere konu olayı önceki olaylarla ilişkilendirme ve haberin duygu yaratacak şekilde oluşturulmasını (dramatize edilmesi) sayar. Gazetecilerin, seçkinleri güvenilir bir enformasyon ya da görüş ve yorum kaynağı olarak kullanması, haberde tanık açıklamalarının doğrudan aktarılması ya da doğrudan aktarılmış gibi yapılması haberlerde sıkça karşılaşılan haber retorisi. Haberlerde karşımıza çıkan bir başka retorik strateji, haberdeki iddiaları desteklemek üzere rakamlara başvurulmasıdır. Haberde ölü, yaralı, maddi değer ya da zarar, ağırlık uzunluk vb. hakkındaki rakamlar, olay ve gelişmeler ile ilgili hakikati ifade etmenin en inandırıcı yolu görülmektedir. van Dijk, retorinin haberin ideolojik niteliği ve işlevi bakımından önemine dikkat çeker ve haberin her düzeyinde retorik unsurların iş başında olduğunu vurgular.

Bu makalede, Türkiye'de ilk Covid-19 hastasının tespit edildiğinin duyurulduğu 11 Mart 2020 tarihi ile 12 Nisan 2020 tarihleri arasındaki bir aylık dönemde en çok satan gazetelerden biri olan *Sabah* gazetesinde çıkan Covid-19 konulu ve özellikle dünyadaki gelişmeleri konu edinen haberler van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeli aracılığıyla çözümlenmektedir. van Dijk'ın modeli, yukarıda da belirtildiği üzere oldukça kapsamlı bir modeldir ve bu kapsam makalenin niceliksel sınırlarını zorlayacağı için modelde yer alan her analitik kategori ve birimin haberlere uygulanması yerine, makro yapının kimi unsurları ve mikro yapı çözümlemesinden de haber retorisine odaklanılmıştır. Popüler basında Covid-19 haberciliğinin, ihtiyaç duyulduğu üzere yeni olanın bilgisini üreten ve/veya yerleşik anlayış ve yaklaşımlarımızı sorgulamaya hizmet edecek bir haberciliğin değil, gelenekselleşmiş ya da âdetleşmiş bir milliyetçi ideolojiyi ve spesifik olarak banal milliyetçiliği retorik olarak ürettiği veya yeniden ürettiği iddia edilmektedir.

Özellikle birkaç hafta içinde Covid-19 konulu haberler, belli kalıplar, stereotipik ifadeler ve kalıplaşmış haber biçimleri ve metinler ile verilmeye başlanmıştır. Haberler adeta “kopyala yapıştır” tarzı oluşturulmakta, sadece rakamlar, ülke isimleri, ya da habere konu aktör ve öznelerin isimleri güncellenmektedir. Çoğu haberin biçimsel ve grafik özellikleri, sayfadaki yeri bile değiştirilmemektedir. Birbirini tekrar eden ve rutinleşmiş Covid-19 haberleri ile karşılaştığı ve âdeta yeni olan hiçbir şeyle karşılaşmadığı için bir aylık periyot inceleme için yeterli görülmüştür. Bu periyot içinde, gazetenin günlük yayınının neredeyse tamamının Covid-19 haberlerine ayrılmış olduğu gözlenmiştir. Manşetten en son sayfaya kadar her sayfada Covid-19 konulu haberler tespit edilmiştir. Bu nedenle her günden 10 ile 20 arasında haber toplanarak, sözcük işlemci belgesine yazılmıştır. Bunun sonucunda toplam 300 sayfayı aşan haber metni oluşmuştur. Bu haber metinleri, van Dijk’ın analiz modelindeki makro yapıyı betimleyecek şekilde, haberin gazetedeği yeri, başlığı, spotu, ara başlıkları, gövde metni, haberin kaynakları, yorumlar (değerlendirme ve sonuçlar) başlıklarına göre bir tablo içine yerleştirilmiştir. Haberler böyle bir tabloya aktarıldığında, 100 sayfalık bir tablo elde edilmiştir. Burada bu tablonun tamamını vermek imkânsız olduğundan, makalenin sav ve argümanlarını açıkça gösterebilecek ve teorik çerçeve içinde bir tartışmaya imkân verecek örnekleri içeren farklı bir tabloya yer verilmiştir. Ayrıca, tabloya aktarılan 300’ü aşkın haberin çok azında haber kaynakları, artalan ve yorum/sonuçlara yer verildiği görülmüştür. Bunun üzerine görgül veriyi de sadeleştirmeye yarayacak şekilde, kaynak, ardalın ve yorum/sonuçlar kategorisi tablodan çıkarılmıştır. Haber çözümlemesi ile elde edilen bulgu ve sonuçlardan önce, makalenin ana argümanının temelini oluşturan Billig’in (2002) banal milliyetçilik teorisinin ana hatlarıyla açıklanması, kavramsal tartışma ve değerlendirme için yararlı olacaktır.

Banal Milliyetçilik

Billig (2002), bir milliyetçilik teorisi⁴ geliştirdiği *Banal Milliyetçilik* kitabında, milliyetçiliğin çağdaş politik düşüncedeki gücünü anlamaya ve açıklamaya çalışır. Çağımızda savaşların ve kırımların millet adına, milli bağımsızlık ve millet olma ilkesini savunmak için gerçekleştiğini belirtir. Çağımızda millet

•••

4 Millet ve milliyetçilik teorileri ve araştırmaları literatürüyle ilgili sınıflamalar, teori ve araştırmaların gelişimi hakkında ayrıntılı ve eleştirel bir değerlendirme için bkz. Özkırımlı (2015).

olma fikrinin bir hale ile çevrelendiğini ve bu halenin iktidar bağlamlarında daima fail olduğunu vurgular. Billig'e (2002, 11–14) göre millet olma ideolojik bilinci, sürekli faaliyettedir ve bu bilinç "biz", "yurdumuz", milletler (onlarınki ve bizimki), milli ödev ve milli onur ahlakı hakkında karmaşık bir kümeyi kapsar. Daha önemlisi, bu temalar sağduyumuşçasına yayılmıştır.

Billig, bu millet olma bilincinin, bir sağduyu haline gelmesini, onun günlük olarak üretilmesine ve yeniden üretilmesine bağlar. Bu yeniden üretimle, millet olma her gün, uyruklarının yaşamlarında imlenir ya da "dalgalandırılır". Gündelik olarak millet olma halinin, milletliğin dalgalandırılmasının, âdetleşme anlamında banal olduğunu ve banal milliyetçiliğin masum görülmeyeceğini belirtir. Çünkü toplumun tamamını etkileyen ciddi halk sağlığı tedbirlerine kadar bir dizi kritik karar, ciddi bir toplumsal muhalefet olmaksızın hızla alınıp yürürlüğe konabilmektedir. Ve bu kararlar da millet olma ilkesi üzerine yükselen milliyetçi bir retorik ile savunulmaktadır. Milliyetçi retorik'in ikna gücünü de Billig'in söylediği gibi, millet olmanın günlük ve düzenli olarak sürdürülmüş, her fırsat ve vesile ile dalgalandırılmış olmasından aldığı öne sürülebilir. Billig'in, banal milliyetçilik teorisinin temel tezi, milletliğin sürekli işaret edildiği (imlendiği), -sıkça kullandığı eğretileme ile söylemek gerekirse- "dalgalandırıldı" ve hatırlatıldıdır.

Billig, millet olmanın bu sürekli ve gündelik bir şekilde yani âdetleşerek ya da bayağılaşarak imlenmesi ya da dalgalandırmasında gazetelerin önemli bir rolü olduğunu belirtir. Gazeteler okuyucularına bir milletin üyeleri olarak hitap eder ve haberler bir milletler dünyasının mevcudiyetine kesin gözyle bakar. Gazeteler, rutin bir şekilde millet olma ile ilgili "deixis"⁵ kullanır. "Biz", "onlar", "bizim" "onların" gibi işaret ve şahıs zamirleri, aslında doğrudan millet olma özellikleri ile dolu değildir ancak bu zamirler milletliğin bağlamı ile anlamlandırılır. Billig, gazetelerde karşılaştığımız milliyetçi retorik'in, 'bizler' ile 'onlar'ın dünyası arasında belirgin bir mesafe koyduğunu belirtir. Hatta milliyetçiliğin öncelikli olarak birinci çoğul şahıs (Biz) ideolojisi olduğunu ileri sürer. Milli kimliğe ilişkin kilit soru, biz'in nasıl kurulduğu ve kuruluş tarzından ne anlamamız gerektiğidir (Billig 2002, 85). Billig, bu kritik soru ile aslında Benedict Anderson'un tahayyül edilen cemaat olarak ulus

•••

5 Deixis: işaret zamirleri, şahıs zamirleri ve bazı dillerdeki tarif edatları gibi kimi sözcüklerin dilde gördükleri işaret etme ve belirtme görevi. Bu sözcüklerin anlamı buldukları bağlama göre değişir (Billig 2002, 21)

argümanını bir ileri aşamaya taşımakta, ulusun nasıl tahayyül edildiğini irdelemektedir. Billig, postyapısalcı göndermeler ile biz'in ancak bir onlar (öteki) ile tahayyül edilebileceğine dikkat çeker:

Eğer milliyetçilik 'bize' kim olduğumuzu söyleyen birinci çoğul şahıs kipinde bir ideoloji ise, aynı zamanda üçüncü şahıs kipini de kullanmak durumundadır. 'Onlar' olmaksızın bir "biz" mümkün olamaz. Henri Tajfel'in (1981) vurguladığı üzere, "bizim" kim olduğumuzu tarif eden bir sosyal kategori, "bizim" kim olmadığımızı gösterir. Ulusal topluluğun tahayyülü ancak yabancı toplulukların da tahayyül edilmesiyle mümkün olur. Ulus-devlet çağında 'yabancı' hususi bir kategoridir; "yabancı" herhangi bir "öteki" değildir. Bu nokta Julia Kristeva (1991, 96) tarafından iyi ifade edilmiştir: Ulus devletlerin tesis olmasıyla 'yabancılığın modern, kabul edilebilir ve açık olan yegane tanımına ulaştık: Yabancı bizim mensup bulunduğumuz devlete mensup olmayan, bizimle aynı milliyete sahip olmayandır'. (Billig 2002, 94-95)

Billig (2002, 93), millet olma teorisinin bir halkın, bir mekânın (vatan sayılan coğrafya) ve bir devletin tek bir bütünlük içerisinde kuşatılmasını şart koştuğunu belirtir. Uluslar, bu bütünleştirme sayesinde tesis olduktan ve milliyetçilik banalleştikten sonra, ozanların yerini yavan siyasetçiler, epik balatların yerini hükümet raporları almıştır. Tahayyül edilen topluluğun yeniden üretilişi, artık hayal gücü sayesinde gerçekleşmez, hayal gücü âdetleşir ve böylelikle söner. Milliyetçi retoriğin üretimi açısından sayılanlara, pekâlâ çağdaş basını ya da haber medyasını da ekleyebiliriz. Nitekim Billig de banal milliyetçilik ile sadece siyasetçilerin açıklamalarında karşılaşmış olsa, milliyetçiliğin milyonlarca insanın yaşantısına bu kadar işleyemeyeceğini belirtir. Ona göre millet olmanın rutin ve âdetleşmiş dalgalandırılmasının (imlenmesinin) en etkili ortamı artık kitlesel medyadır. Öyle ki ulusal gazetelerin tek bir gününü bile incelemek, milletliğin (milli yurt, devlet ve kimliğin) insanların yaşamlarına, evlerine nasıl sokulduğunu görmeye yeter. Billig (2002, 113), millet olma hallerinin bu sıradan ve günlük yeniden üretimini önemini şu benzetmeyle vurgular: bir dilin düzenli kullanıcısı kalmayınca ölmesi gibi, "uluslar da var olmak için günlük kullanıma girmek zorundadır".

Billig (2002, 104), bir konuşma biçiminin ya da bir sesin, tüm ulusun dili ve sesi olduğunu, tek bir kültürel öznenin tüm ulusun kültürünü temsil ettiğini ileri sürmesini "hegemonya sentaksı" olarak tanımlar. Hegemonya sentaksının da en önemli etmeninin "biz" olduğunu vurgular çünkü "biz" kısmi çıkarları evrensel çıkarlarmış gibi takdim etmek için kullanışlı bir retorik araçtır. "Biz" aracılığıyla adına konuşulan "herkes"e atıfta bulunulması hegemonik söyleme işaret eder (Billig 2002, 189).

Basında Milliyetçilik ve Biz-Onlar Karşıtlığı

Basın milliyetçiliği ya da haber medyasının içinde bulunduğu ulusa sempatik olma eğilimi (Riegel 1938) eski bir kavram olmakla birlikte, endüstriyel bir felaketin ABD haber medyasında nasıl çerçevelendiğini inceleyen bir araştırmada açıklayıcı bir kavram olarak kullanılmıştır (Lou, Wagner, ve Cheng 2016). ABD’li petrol şirketi Bhopal’ın 1984 yılında Hindistan’daki ve Britanyalı BP’nin 2010’da Meksika körfezindeki büyük petrol sızıntılarının New York Times ve Washington Post gazetelerinde nasıl haberleştirildiği içerik analizi yöntemi inceleyen araştırmanın problemiği, gazete haberlerinde bir çevre felaketinin sorumlusu olarak hangi aktöre işaret edildiğinin önemi üzerine kuruludur. Bu bağlamda, fail ve aktörler, milli bir haber çerçevesi taşıyan incelemelerde de daima ulusal olarak kurgulanmaktadır.

Araştırmacılar, haber içeriğinin politik, sosyal, ideolojik ya da sosyo-psikolojik faktörlere bağlı olduğunu ileri sürerek, haber çerçevelerinin seçimi ve oluşturulmasında etki eden birçok faktör tanımlamıştır (Gans 1979; Herman ve Chomsky 1988; Shoemaker ve Reese 1996) Jin Yang, bunlar arasında ulusal çıkarın, özellikle uluslararası kategorisindeki haberlerde çerçeveleme sürecini belirleyen potansiyel bir değişken olduğunu iddia eder (2003). Joseph S. Nye her türlü siyasa tartışmasında ulusal çıkarların “temel kurucu blok” olduğunu söyler (1999). William A. Henry ise daha çarpıcı bir şekilde, hemen hemen tüm habercilerin kriz zamanlarında milliyetçi olduğunu belirtir (1981).

ABD medyasında çıkan Kore Hava Yolları’na ait Sovyet yapımı uçağın kaza haberleri ile İran havayollarına ait ABD yapımı uçağın kaza haberlerini karşılaştıran Entman (2004) ABD medyasındaki felaket haberlerinin basın milliyetçiliğinin bir kanıtı olduğunu öne sürer.

Basın milliyetçiliğinin, felaket haberlerinin yanı sıra ekonomi, spor ve terör saldırıları gibi diğer konuları da çerçevelediği gösterilmiştir. 2008 Olimpiyatları için Olimpik Meşalenin taşınmasıyla ilgili gelişmeler ABD medyasında Çin’in insan hakları konusunda protesto edilmesi ile çerçevesizken, Çin medyasında olay, meşalenin taşınmasındaki başarı ve milli semboller ile çerçevesizmiştir (Huang ve Fahmy 2011). Bir başka araştırma Çin gazetelerinin 1997 Asya finansal krizini ve 2009 Avrupa borç krizini basın milliyetçiliği ile nasıl çerçevelediğini göstermektedir (Mao 2014). Benzer şekilde, 2008 Mumbai saldırısının ABD, Britanya ve Hindistan gazetelerinde çıkan haberlerinin içerik analizinde H. Reddy Jannepally (2010) gelişmelerin ulusal çıkarlar temelinde ele alınarak milliyetçi bir şekilde çerçevelendiğini belirtir. Sadece

askeri ya da diplomatik krizler değil, petrol sızıntısı (Daley ve O'Neill 1991), zehir gaz salınması ya da nükleer radyasyon yayılımı (Luke 1987) gibi insanlığın sebep olduğu çevre felaketleri haberlerinde de, medya toplumsal ya da ortak sorumluluğu gözden kaçırarak, olayları milliyetçi bir şekilde çerçevelemektedir.

Basında gözlenen milliyetçi söylem içinde, "biz ve onlar"ın (ya da ötekilerin) bir toplumsal grup ya da kimlik olarak inşa edilmesi konusunda da oldukça geniş bir uluslararası literatür vardır (Wodak vd. 2009). Bu makalede olduğu gibi van Dijk'ın eleştirel söylem analizinden yararlanan çalışmalar, genellikle medya söylemini inceleme odağına alır ve göçmenlerden, etnik topluluklar veya azınlık gruplarına kadar birçok kimliğin ya da topluluğun söylemde nasıl inşa edildiğini gösterir (Hongladarom 2002; Harding 2006; Hart 2010) Örneğin ABD ve Britanya basınında Ruslara dair stereotipleri kullanan söylem stratejileri incelenmiştir (Molek-Kozakowska 2011). Yine haber söyleminde biz ve onlar arasında karşıtlıkların olumlu ve olumsuz temsiller ile ideolojik olarak nasıl kurulduğu, Britanya ulusal basınının metinsel analizi ile gösterilmiştir (Davies 2008). Haber metinlerinde milliyetçi bir çerçeveye, "biz ve onlar" kategorisinin söylemsel inşası diplomatik ya da askeri kriz haberlerinde de gösterilmiştir (Sowinńska ve Dubrovskaya 2012).

Türkiye medyası üzerine yapılan çalışmalar da, "biz ve onlar" karşıtlığının söylemsel olarak nasıl kurulduğuna işaret eder. Arus Yumul ve Umut Özkirimli (2000) banal milliyetçilik kavramı ile tıpkı Billig'in çalışmasında yaptığı gibi kutlama, genel seçim ya da sıra dışı ulusal bir krize denk gelmeyen tesadüfi bir günün (16 Temmuz 1997) 38 günlük ulusal gazetesini içerik analizine tabi tutarlar. Gazetelerin çoğu öncelikle isimlerinde ve/veya logolarında, bu makale için seçilen en yüksek tirajlı *Sabah* gazetesinde olduğu gibi, Türk bayrağı, Türkiye haritası ya da milli kimliğe gönderme yapan kelime ve imgeler kullanır. Tüm gazeteler yerel/ulusal haberler ile "biz"e dair olmayan uluslararası/dünya haberlerini birbirinden ayırmıştır. Böylece gazeteler, dünyayı "yurt" (home) ve "yabancı" (foreign), "biz" ve "onlar" arasında açık bir şekilde böler. Genel olarak bakıldığında gazeteler, dünyayı bütünüyle milli bir gözle görüp temsil etmekte ve bunun da "doğallığını" hiçbir şekilde sorgulamamaktadır (Yumul ve Özkirimli 2000, 789-801).

Basındaki banal milliyetçiliğe Mine Gencel Bek de (2004) dikkat çeker. Bek, Türk Basınında Avrupalı kimliğinin ve Avrupa Birliğinin temsil edilme biçimini, Türkiye'nin AB adaylığı statüsü kazandığı 1999 Helsinki zirvesi günlerindeki gazeteleri eleştirel söylem analizi ile incelerken, gazetelerin,

Avrupa Birliği hakkındaki bilgilerden ziyade Türkiye'nin adaylığını merkeze alan, ulusal çıkarları vurgulayan, tavizsizlik tavsiye eden, ulus adına konuşan ve idam cezasını sansasyonel bir şekilde çerçeveleyen banal bir milliyetçilik sergilediğini belirtir (Gencel Bek 2004, 256–57).

Haber söylemi incelemeleri literatürünün gösterdiği gibi, “biz ve onlar” retoriğinin analizi, söylemde toplumu ya da toplulukları inşa mekanizmasını açığa çıkarır. Mutlu Binark (2004), 1999 yılında Kosova'ya İnsani Yardım Operasyonun Türk gazetelerinde nasıl sunulduğunu nicel ve nitel metin analizi ile incelediği çalışmasında, gazetelerde ulusal mitlerin etnik milliyetçiliği destekler tarzda işlendiğini bulmuştur. Türkiye'nin uluslararası insani yardımı, bir yandan ulusal gururu pekiştiren, bir yandan da öteki uluslara yönelik küçümseyici bir söylem ile haberleştirilmektedir. Binark (2004, 302–3), gazetelerin, özellikle dış haberler sayfalarında “biz” ve “ötekiler” ayrımı yaparak dünyayı Türk ulusunun dostları ve düşmanları şeklinde iki kampa böldüğünü ve küreselleşme ile birlikte sadece Türk medyasında değil tüm dünyada medyanın, biz ve ötekiler arasında ayrımı kurup dolaşıma soktuğunu ve bunun da millet olmayı, etnik milliyetçiliği ve ulus-devlet egemenliğini yücelten bir söylemin, gündelik ve sıradan bir milliyetçiliğin üretimine hizmet ettiğini belirtir.

Milliyetçi tema ve gelişmelerin gazetelerde yoğun bir şekilde yer aldığı, ulus olmanın milliyetçi dil, “biz” ve “onlar” sınıflaması, millet övgüsü aracılığıyla üretildiği Köse ve Yılmaz (2012, 924) tarafından da bulunmuştur. İncelemeye göre, haber metinleri ve köşe yazılarında sıkça gözlenen “biz/onlar”, bir karşıtlık içinde tanımlanır ve “onlar” ya da “onların eylemleri” temel çatışma eksenini gösterilir. Araştırmanın dikkat çekici bir başka sonucu da milliyetçi anlamların inşasında gazeteler arasında anlamlı bir fark olmaması ve milliyetçiliğin çeşitli politik görüşlere kolayca eklenmesidir. Benzer şekilde, Billig'in yaptığı gibi yüksek tirajlı ulusal bir gazetenin sıradan bir gününün, banal milliyetçilik teorisi ve eleştirel söylem analiziyle incelendiği bir çalışmada (Doğanay ve Karaaslan Şanlı 2010), kurucu bir “olumlu biz-olumsuz öteki” karşıtlığı ve “gülünçleştirmeler, abartılar, aşağılamalar, dışlama ve düşmanlaştırma gibi stratejiler” kullanılarak ırkçı ve ayrımcı kanı ve yargıların olağanlaştırıldığı bulunmuştur (2010, 68). Türkiye'de en yüksek tiraja sahip ulusal gazete ve etnik çeşitliliğe sahip bölgelerden seçilen yerel gazetelerde üretilen ve dolaşıma sokulan ırkçı/ayrımcı söylemi, eleştirel söylem analizi ile inceledikleri araştırmasında Eser Köker ve Ülkü Doğanay (2010), ayrımcılığın haber ve yazıların hem tematik yapıları hem de dilinde de yerle-

şik olduğunu, “olumlu kendi-olumsuz öteki” hiyerarşisini ve “biz ve onlar” karşıtlığını kuran bir söylemsel stratejinin, ırkçı/ayrımçı ideolojiyi meşrulaştırmak üzere sürekli devrede olduğunu tespit etmişlerdir.

Türkiye medyasında, milliyetçi ve “biz-onlar” hiyerarşik dikotomisine dayalı ayrımcı söylemlerin gözlemlendiği bir başka araştırma konusu, Türkiye’deki Suriyeli göçmen ve sığınmacıların medyada nasıl sunuldukları ve temsil edildikleridir. Eleştirel söylem analizi ve nitel/nicel içerik analizi yöntemini kullanan araştırmaların hemen hepsi ana akım Türkiye medyasında Suriyelilerin sunulma ve temsilini hem nicel hem de nitel olarak sorunlu ve olumsuz bulur (Taş ve Taş 2018; Boztepe 2017; Şen 2017; Erdoğan, Kavukçuer, ve Çetinkaya 2017; Doğanay ve Çoban Keneş 2016). Türkiye’de ayrımcı söylem ile sadece ulusal ve yerel basında değil, yeni ve geleneksel görsel işitsel medyanın hemen her mecrasında karşılaşmak olasıdır. Hrant Dink Vakfı 2009 yılından beri yürüttüğü Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi Projesi kapsamında üçer aylık dönemlerde kapsamlı ve detaylı kamuya açık raporlar yayınlamaktadır. Bu raporlara göre, temelinde önyargı, ırkçılık, cinsiyetçilik ve yabancı korkusunun yer aldığı nefret söylemi ve ayrımcı dil, Türkiye’de başta Suriyeliler olmak üzere etnik, ulusal, dinsel kimlikleri ve toplumsal cinsiyeti hedef almaktadır⁶. Tüm bu incelemelerin, medyada milliyetçi söylemin, esas olarak ulusal, etnik, dinsel kimlikler ve toplumsal cinsiyet kimlikleri temelinde ayırım yapan bir dil ve retorik üzerine kurulduğuna işaret ettiği söylenebilir. Bu makalede de popüler basında millet olmayı sürekli yücelten ve bir bayrak gibi dalgalandıran söylemin, temel ayırımı, “biz ve onlar” retoriği ile inşa ettiği ileri sürülmektedir.

Covid-19’u Haberleştirmek: Yeni Tip Koronavirüs Eski Tip Milliyetçilik

Popüler basında Covid-19 salgınıyla ilgili haberlerin metinsel analizi için *Sabah* gazetesi⁷ seçilmiştir. Bu seçimin birinci gerekçesi gazetenin en fazla satan

6 Hrant Dink Vakfı bünyesinde kurulan ASULİS Dil, Diyalog, Demokrasi Laboratuvarı tarafından hazırlanan bu raporlar, ulusal gazetelerin tümü ve yaklaşık 500 yerel gazetenin izlenmesiyle toplanan verilerin analizini içermekte ve yaklaşık 3 er aylık dönemlerde açık erişimli olarak yayınlanmaktadır. Raporlar ve medya izleme araştırmasının ayrıntıları için bkz. <https://hrantdink.org/tr/asulis/yayinlar> (erişim tarihi 16.09.2020)

7 *Sabah* gazetesinin mülkiyet yapısı ve ekonomi politik bir değerlendirmesi için bkz. Sönmez (2013).

gazetelerden biri olmasıdır⁸. İkinci olarak *Sabah* gazetesi, James Curran ve Colin Sparks'ın (1999) popüler basın tanımlamasına büyük oranda uygundur. Curran ve Sparks (1999, 441–45), popüler basını eğlence içeriğinin yüksekliği, popüler beğenileri karşılama eğilimi, içeriğiyle izleyicide haz ve mutluluk yaratma amacı ve yüksek tiraj ile tanımlar ve popüler basına medya araştırmaları alanında küçümsenen bir tür olduğu için gereken ilginin gösterilmediğini belirtir. Oysa Billig'in tanımladığı tarzda milliyetçiliğin banalleştiği, topluluk ve bireylerin gündelik hayatlarına, pratiklerine ve bilinçlerine, sıradan ve rutin bir şekilde girdiği ve yerleştiği birincil mecranın, popüler basın olduğu söylenebilir.

Popüler basının bir parçası olarak *Sabah* gazetesi, sadece kuruluşunda örnek ya da model olarak ABD ve Britanya tabloid gazetelerini almasıyla değil, habercilik tarzıyla da tabloid basın ya da gazetecilik kategorisi içinde değerlendirilebilir. Tabloid sözcüğü düz anlamda gazetelerin fiziki boyutundan yola çıkarak bir türün adı olmuşsa da, sadece gazete sayfalarının hangi ölçekte çıktıklarını tarif etmez (Bruck 1992, 111). Ayşe İnal (2010, 163–64), tabloid gazetelerin özelliklerinin sayfa sayısının az olması, kolay erişilmeleri, hızlı ve kolay okunup tüketilmeleri, çarpıcı fotoğraf ve başlıklarla haberlerini sunması gibi özellikleri olduğunu belirtir. Tabloid artık sadece bir gazete türü değil bir habercilik biçimi, hatta İnal'ın dikkat çektiği gibi bir medya içerik formatı haline gelmiştir. Tabloid formatının temel özelliği, olayları ilgi çekecek, izleyicisi veya okurunda merak uyandıracak, şaşkınlık yaratacak şekilde “seyirlik” bir anlatıya dönüştürmektir. Söz konusu olan haber medyası ise, olayı seyirlik bir öyküye dönüştürmek için özel yaşama ve kişisel unsurlara odaklanmak, felaket veya suç olaylarını, trajik vakaları öne çıkarıp çarpıcı başlık ve tasarımlarla işlemek eğilimi baskındır. *Sabah* gazetesinin haberciliğine biçim (tasarım ve sunuş) ve içerik olarak bakıldığında tabloid gazeteciliğin

•••

8 Dünyada ve Türkiye’de kâğıda basılı gazetelerin satışları her geçen yıl düşmektedir. Bunun birinci sebebi gazetelerin dijital ya da internet versiyonlarının takip edilmesidir. Basın İlan Kurumunun açıkladığı istatistiklere göre de örneğin 2019 yılında bir önceki yıla göre basılı gazete satışları %8 azalmıştır (<https://www.bik.gov.tr/2019-yazili-medya-istatistikleri-aciklandi/>; erişim tarihi: 02.07.2020). Dijitalleşmeye ek olarak özellikle Türkiye’de, tirajların düşmesinde gazetelere güvenin azalmasını sayanlar da vardır (<https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2020/06/14/tiraj-tepetakla-kagit-gazetede-sorun-ne/>; erişim tarihi 02.07.2020). Bunlarla birlikte Türkiye’de, en yüksek tiraja sahip basılı gazetenin tirajı 200 bini bulmamaktadır. Araştırmanın yapıldığı dönemde, takip edilen günlük, haftalık ve aylık dönemdeki ortalama tirajlara göre en çok satan üç gazete *Sabah*, *Hürriyet* ve *Sözcü* gazeteleridir. Gazete tirajlarına dair rakamlar, gazetelerin açıkladıkları kendi satış rakamlarını derleyen şu sitelerden edinilmiştir: <http://gazetetirajlari.com/>, <https://www.medyaradar.com/tirajlar>.

ve formatın hemen hemen tüm nitelikleriyle karşılaşılabılır. Bu tabloid format özelliklerinin, neredeyse bütün Covid-19 haberlerinde mevcut olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Haberlerin bu format özellikleri, milliyetçiliğin banal yeniden üretimi, Billig'in kavramsallaştırmasıyla "dalgalandırılması" ile kolayca uyumlandırılmaktadır. Covid-19 haberlerinde millet olmanın ya da milliyetçiliğin rutin ve sıradan üretimi, âdetleşmesi, özetle banalleşmesinin en sık "biz" ve "onlar" ayrımı aracılığıyla kurulduğu görülmektedir. "Biz" ve "onlar"ın olumlu ve olumsuz olarak nasıl tanımlandığı van Dijk'ın da eleştirel söylem çözümlemesi modelinin temel analitik kategorilerinden biridir.

Covid-19 Haberlerinde "Biz" ve "Onlar"ın Kuruluşu

Türkiye'de ilk hastanın tespit edildiği, 11 Mart 2020'de, gününün ilk dakikalarında (saat 00:30) Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından duyuruldu. Covid-19 konulu gazete haberlerinin taramasına bu tarihten itibaren başlandı, ancak haber söylemi ve retorğinde bir değişiklik olup olmadığını görebilme şansı için bir gün öncesinden başlamanın faydalı olabileceği düşüncesiyle 10 Mart tarihli gazete de inceleme kapsamına alındı. Aşağıda van Dijk'ın eleştirel söylem analizi modeline uygun olarak betimlenmiş haber özetlerini içeren tablo 1'e baktığımızda, daha ilk haberlerden itibaren, Covid-19 hastalığı ve salgınının, bir insanlık ve tüm dünyayı ilgilendiren bir halk sağlığı sorunundan çok, ulusal bir dünya coğrafyasında ve biz (bizim milletimiz) ve onlar (öteki milletler) retorği içinde, bir milli mesele olarak ele alınıp haberleştirildiği görülebilmektedir.

Tablo 1.⁹

Tarihi ve Gazetede Yeri	10 Mart 2020 – Birinci sayfa ve Son (20.) sayfa
Ana Başlık Spot ya da Giriş	KORONAVİRÜS Doğu'da azalıyor Batı'da yükselişte Koronavirüs salgını yeni ülkelere sıçrayarak can almaya devam ediyor. Çin'de günlük ölüm sayısında düşüş var. Avrupa'da İtalya, Fransa, Ortadoğu'da ise İran'da kabus büyüyor. Çin'de son 24 saatte 23, İtalya'da ise 230 kişi hayatını kaybetti.

•••

9 Tablodaki haber başlıkları ve metnindeki büyük küçük harf kullanımları, gazetede kullanıldığı gibi kullanılmıştır. Ayrıca bazı haberlerde, bazı kelimeler çarpıcı ve dikkat çekici olması için font ve büyüklüğüne ek olarak renk bakımından da farklı yazıldığı gözlenmiştir. Bazı haberlerde de dikkat çekicilik ya da çarpıcılık amacıyla kelime sonlarına ünlem işareti konulmuş da görülmüştür. Bu noktalama işaretleri de tabloya aktarılmıştır.

Alt Başlıklar	SERBEST DOLAŞIMA SINIR (İtalya'da), PROGRAMINI İPTAL ETTİ (Portekiz Cumhurbaşkanı)
Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	Yeni tip koronavirüsün ilk ortaya çıktığı Çin'de son 24 saatte 23 kişi hayatını kaybetti. Virüs Avrupa'da hızla yayılırken, İtalya'da aynı sürede 230 kişi virüs nedeniyle öldü

Tablo 2.

Tarihi ve Gazetede Yeri	10.03.2020 - Birinci sayfa ve Son (20.) sayfa
Ana Başlık	Önlemleri Erken Almasaydık Biz de İtalya Gibi Olurduk
Spot ya da Giriş	Sağlık Bakanı Fahrettin Koca: "İran'la sınırı kapatmasaydık Türkiye'de de görülecekti"
Alt Başlıklar	"İran'la sınırı kapatmasaydık Türkiye'de de görülecekti"
Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, yeni tip koronavirüs salgınıyla ilgili açıklamalarda bulundu. "Türkiye'de şu ana kadar tespit edilen bir vaka yok" diyen Koca, "Eğer İran'la sınırlarımızı kapatmasaydık, birçok bölgemizde salgını görür olacaktık. Küresel bir sorunla ulusal olarak mücadele ediyoruz. Vatandaşlarımızın endişeye kapılmasını gerektirecek bir durum yok. Devlet organizasyonlarımızın tamamı, bakanlığımız, yapılması gerekenler hepsini diğer hiçbir ülkenin yapmadığı kadar yapıyor. Bütün İtalya'yı kuşattığı dönemde Avrupa maalesef hiçbir tedbir almadı. Avrupa'daki tedbirsizlik daha büyük sorunlara yol açacaktır. Mevcut durumda eğer virüs ülkemize gelecek olursa büyük ihtimalle yurtdışından yeni girişlerle veya yurtdışından dönüşlerle olacaktır" ifadesini kullandı.

Tablo 3.

Tarihi ve Gazetede Yeri	10.03.2020 - Birinci sayfa ve Son (20.) sayfa
Ana Başlık	ŞOK! NATO'YA DA VİRÜS BULAŞTI
Spot ya da Giriş	-yok-
Alt Başlıklar	-yok-
Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	Belçika'nın başkenti Brüksel'deki Kuzey Atlantik Anlaşması İttifakı (NATO) ana karargahı personeline koronavirüs saptandığı açıklandı. Bir süre önce Kuzey İtalya tatilinden dönen NATO çalışanı, grip belirtileri nedeniyle sağlık kuruluşuna başvurdu. Yapılan testler sonucu, NATO personeli ile iki aile üyesinin koronavirüs taşıdığı saptandı

Türkiye'de ilk vaka açıklamasından bir gün önceki bu haberlerde, "biz"de herhangi bir hastalık halinin olmadığı, iyi ve temiz "biz"e karşı

“Doğu”nun ve “Batı”nın durumuna işaret eden bir haber başlığı ve girişinde, onların, yani Doğumuzdaki İran’ın ve Avrupa’daki milletlerin “büyüyen bir kâbus” içinde oldukları dile getirilmektedir. Önlemlerin erken alındığı haberi de, yine milli bir karşıtlık, gerekli tedbirleri almış olan “biz”e karşı, virüsün kuşatması altında ölüm kalım mücadelesi veren onlar (İtalya ve Avrupa) arasında kurulmaktadır. Burada hatırlatılması gereken nokta, haber söyleminin bizzat haber kaynağı olan otoritenin sözleri ile haberin dili ve retorisi arasında ayırım yapmanın pek gerekli olmadığıdır. Haber araştırmaları literatürü ve teorileri ele alınırken dile getirildiği gibi, haberler birincil tanımlayıcıların sözlerini haber söylemi haline getirirler. Haber, söylem ve kullandığı retorik stratejilerle birincil tanımlayıcıların açıklamaları ile haberin kendisi arasındaki ayrımı siler. Bu basit bir şekilde tırnak işareti kullanmaksızın birincil tanımlayıcıların sözlerini haber başlığı haline getirmekle, ya da onların sözlerini halkın diline tercüme ederek haber metni haline getirmekle olabilir. Haberde Sağlık Bakanı Koca, “biz” dili ile konuşuyor ve sorunun kaynağının küresel, mücadelenin ulusal olduğunu belirtiyor. Bu ifade daha sonra, Sağlık Bakanlığının Covid-19 salgınına karşı halk sağlığı resmi kampanyasının sloganı haline gelecektir. Mücadelenin ulusal olduğunu söyleyen retorik, aslında tehdide maruz kalanın millet olduğunu da söylüyor. Billig’in banal milliyetçilik teorisinde vurguladığı gibi, millet olma, bir halkın, bir yurdun ve bir devletin tek bir bütünlük içerisinde kuşatılmasıdır. Bu yüzden aslında “biz” ile kastedilen ve hatırlatılan millet, bir halk, yurt ve devletin bütünlük varlığına işaret etmektedir. Tedbirsiz Batılı milletlerin içinde bulunduğu hastalık halini çarpıcı bir şekilde gösteren bir diğer haber, “Şok!” ifadesi ile haberleştirilen “NATO’ya virüs bulaşması”dır. Burada askeri bir kurumun virüs bulaşacak bir canlı organizma olmadığı belli iken, kullanılan metonimik¹⁰ retorinin, dikkat çekmenin yanı sıra, NATO’ya yönelik milli husumeti hatırlatmayı amaçladığı söylenebilir.

•••

10 Düzdeğişmece (metonymy) terimi iki parçadan oluşur: “meta”, yani nakletmek ve “onoma”, yani isim. Böylece gerçek anlamıyla düzdeğişmece “ikame adlandırma”dır. Düzdeğişmece birleşme yoluyla şeyler arasında zaman ve mekanda birlik üzerine işler (Berger 2012, 95–96). Özellikle basın ve habercilik dilinde, hızlı ve etkili enformasyon iletme amacıyla düzdeğişmeceye sık başvurulur. Milliyetçi söylem de metonomiden retorik olarak yararlanır. Ulusların temsilinde metonimik bir dil vardır ve haberlerde uluslar ya da ulusal yönetimler, başkent ya da liderleri tarafından temsil edilirler (Billig 2002, 131).

Tablo 4.

Tarihi ve Gazetede Yeri	11.03.2020 – Manşet/Gündem Sayfası
Ana Başlık	Tedbiri Artırın Teması Azaltın
Spot ya da Giriş	Sağlık Bakanı Fahrettin Koca gece yarısı yaptığı açıklamada, Türk vatandaşı bir erkek hastada koronavirüs tespit edildiğini bildirdi. Koca, "Virüs alacağımız tedbirlerden güçlü değildir" dedi
Alt Başlıklar	Türkiye'de ilk Kovid-19 vakası - 'BÜYÜK BAŞARI GÖSTERDİK' - '14 GÜN KURALI ÖNEMLİ' - TEDBİRİ ARTIR TEMASI AZALT - ÖRNEK ÜLKE TÜRKİYE
Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	Türkiye'de ilk koronavirüs (Kovid-19) vakası görüldü. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, dün gece yarısı yaptığı basın açıklamasında kuru öksürük ve yüksek ateş şikayeti olan bir erkek vatandaşın testlerinin pozitif çıktığını duyurdu. Bakan Koca, virüsü Avrupa teması üzerinden kaptığı belirlenen erkek hastanın izole edildiğini ve aile bireylerinin hepsi gözetim altında alındığını kaydetti.
12.03.2020 Manşet- Ana Başlık	Kirli bilgiye kanmayın her şey kontrol altında
Spot ya da Giriş	Paniğe gerek yok her şey kontrol altında Türkiye'deki ilk koronavirüs vakası sonrası toplanan Bilim Kurulu'ndan yüreklere su serpen açıklama: Paniğe gerek yok her şey kontrol altında. "Kirli bilgiye kanmayın, her şey kontrol altında" diyen Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, "Vatandaşımız tedirgin olmasın. Mücadeleyi birlikte vereceğiz."
Ara Başlık	ULUSAL MÜCADELE VERECEĞİZ

İlk vakanın tespit edildiğine dair haber manşetten verilirken, retorik yine okuyucusuna millet olarak, "siz" kipi ile sesleniyor. İnsanları (okurunu) "Biz" bilinciyle önlem almaya, milli bir fedakarlığa çağırılmaktadır. Bakan ise, salgın hakkındaki her kamusal açıklamasında olacağı gibi "biz" retoriği ile konuşmaktadır. Benzer şekilde 12 Mart tarihli gazetenin manşeti "Kirli bilgiye kanmayın, her şey kontrol altında" ve alt başlığı "Ulusal mücadele vereceğiz" ile salgınla mücadelede halk sağlığı politikalarını belirlemek üzere oluşturulan Bilim Kurulu adına açıklama yapan Sağlık Bakanının sözlerine yer veren haber, milli görev ve sorumlulukları hatırlatmakta ve ulus-devlete güvene çağırılmaktadır. Yukarıdaki haberde başarının ve örnek ülke olmanın ara başlıklar ile öne çıkarıldığı ve virüsün dışarıdan, Avrupa'dan yurda girdiği belirtiliyor.

Milli övgü ve gururu vurgulayan, iyi ve güzelin “biz” den, kötü ve olumsuzun dışarıdan kaynaklandığına işaret eden retorik, bu ilk haberden başlayarak neredeyse tüm Covid-19 haberlerinde yinelenmektedir.

Tablo 5.

11.03.2020 Orta Sayfa (Dünya Raporu) Ana Başlık Spot ya da Giriş Alt Başlıklar Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	İtalya geneli kırmızı bölge Koronavirüs nedeniyle Çin'in ardından en fazla can kaybının yaşandığı İtalya'da dün de 168 kişi öldü. Hayatını kaybedenlerin sayısı 631'e yükseldi. Tüm ülke karantinaya alındı. Başbakan Giuseppe Conte, önlemleri ülke genelinde uygulayacaklarını, serbest dolaşımı zorunlu haller dışında sınırlandırdıklarını belirtti. Conte, "Bütün ülkeyi kırmızı bölge ilan ediyoruz" dedi.
11.03.2020 Orta Sayfa (Dünya Raporu) Ana Başlık Spot ya da Giriş Alt Başlıklar Ana Metin (Tamamı ya da ilk bölümü)	KKTC'de ilk vaka Alman turistte virüs çıktı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sağlık Bakanı Ali Pili, Almanya'dan gelen 65 yaşındaki bir kadında turistte Kovid-19 tespit edildiğini duyurdu. <i>Bu haber AA dan alınmıştır. AA da bu haber şu başlıkla verilmiştir: KKTC'de ilk koronavirüs vakası. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktcde-ilk-koronavirus-vakasi/1760287 (erişim tarihi 10 Temmuz 2020)</i>

Avrupa milletlerinin çaresizlik içinde olduğunu ve 'biz'de, yurdumuzda görülse de, (KKTC de bizim yurdumuza dâhil olmak üzere) virüsün kaynağının Avrupa olduğuna işaret eden haberler başlangıçta İtalya üzerinde durmakta ve başlıklar, çaresizlik halini vurgulayan ifadelerden oluşturulmaktadır. Bu bir aylık süre boyunca çıkan haberlerin neredeyse tamamında, millet olarak işaret edilen "biz", virüs ile mücadelede üstün başarı göstermekle övülmektedir. Bu millet olarak biz'in öncelikle devleti ve bununla birlikte bu devletin halkını kapsadığı vurgulanmalıdır.

Tablo 6.

13.03.2020 Ana Başlık - Manşet Spot ya da Giriş	Tüm Okullar Tatil Maçlar Seyircisiz Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlığındaki Korona virüs zirvesinden kritik kararlar çıktı: İlk, ortaokul ve liseler 16 Mart'tan itibaren 1 hafta tatil edilecek.
13.03.2020 Ana Başlık- Sür Manşet Spot ya da Giriş	Koronavirüs'e Karşı 14 Altın Kural Tüm Dünyayı Etkisi Altına Alan Koronavirüsten Kabusundan Korunmak İçin Uzmanların Üzerinde Anlaştığı Altın Kurallar

13.03.2020 Ana Başlık- Orta Sayfa (13. Sayfa) Spot ya da Giriş	Tüm yurttta seferberlik Yeni tip koronavirüse karşı kent kent önlemler alınıyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün "küresel salgın" olarak tanımladığı koronavirüse karşı ülke genelinde önlemler sürüyor.
13.03.2020 Ana Başlık-Yurt Haberleri (14. Sayfa)	Meclis'te korona için seferberlik!
13.03.2020 Ana Başlık-Orta Sayfa Spot ya da Giriş	Dünya Alarında Yeni tip koronavirüs (Kovid-19) dünya genelinde hızla yayılıyor. Vaka sayısı 129 bini geçti, ölü sayısı ise 4 bin 749'a ulaştı. Bu gelişmeler yaşanırken, Çin Ulusal Sağlık Komisyonu'nun başındaki isim olan Zhong Nanshan salgının haziran ayında bitmesini beklediklerini söyledi. Çin'den sonra en çok ölümün yaşandığı ülke İtalya.
13.03.2020 Ana Başlık Gündem orta sayfa Spot ya da Giriş	Skandal paylaşım ABD'li basın kuruluşu New York Times, Avrupa uçuşlarının askıya alınması haberini uçuş listesi yasağında bile olmayan Türkiye'nin fotoğrafıyla paylaştı... "ABD, Avrupa'dan çoğu seyahati askıya aldı" başlıklı haberdeki fotoğrafta İstanbul'dan bir cami kullanıldı. Kirli bir operasyona başvuran gazete, Türkiye'de salgın varmış havası oluşturmaya çalıştı. Duruma sosyal medya hesabı Twitter'dan tepki gösteren Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, "Koronavirüs gibi bu zihniyetin de karantinaya alınması gerekiyor" dedi.
24.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	Dünya Karantinada Kovid-19 salgınının önünü alamayan ülkeler karantina uygulamaya başladı. Bir çok ülke karantina şartlarını sertleştirdi ya da sokağa çıkma yasağı uygulamaya başladı.

Alınan tedbirlerle ilgili haberlerin, sürekli milli bilince seslendiğini ve millet olma bilincinin sıradan ve âdetleşmiş bir şekilde imlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Eğitim ya da spor müsabakaları ile ilgili kararların da, seferberlik çağrısının da ölçüğü millidir. Haberler retorik olarak dış kaynaklı bir "kâbusa karşı, milli bir seferberliğin, fedakarlığın ve mücadelenin gereğine işaret etmektedir. Seferberlikle mücadeleye hazırlanan "biz"e karşı, aleyhimize çalışan "kötü" bir yabancı milletin varlığı "Skandal Paylaşım" başlığı ile haberleştirilmekte, Sanayi ve Teknoloji bakanın retoriğinde ise "karantina" gibi salgınla mücadele tedbiri, "onlar" için ayrımcı bir mecaza dönüşmektedir. Bir gün sonraki gazetede, bu olayın devamında New York Times gazetesinin seyahat kısıtlaması ile ilgili haberde Türkiye fotoğraflarının kaldırılmasını "New York Times çark etti" başlığı ile verilmiştir. Gazetede, özellikle Avru-

pa devletleri veya otoritelerinin, düzeltme ve karar değişiklikleri genellikle “çark etme” mecazı ile haberleştirilmektedir. Bu mecazın, öteki, özellikle de Avrupalı milletlerin karar ve fikirlerini değiştirmesiyle ilgili küçümseyici bir retoriğin parçasını olduğunu söyleyebiliriz. 15 Mart tarihli gazetenin ekonomi sayfasındaki haber ve 7 Nisan tarihindeki pandemi önemiyle ilgili haber Batılı milletlere yönelik benzer bir küçümseyici retoriği örneklendirmektedir.

Tablo 7.

15.03.2020 Ana Başlık – Ekonomi Finans Sayfası (7. Sayfa) Spot ya da Giriş	Almanya Çark Etti Batılı Siyasetçiler maliye politikalarının devreye girmesi gerektiğini nihayet kabul ettiler. Teşvik ve destek paketleri açıklanmaya başlandı. Dünya Savaşları ve Berlin Duvarının yıkılışından kalan travmalarından dolayı Almanya'nın uzun yıllardır devam ettirdiği bir bütçe dengesi saplantısı vardı. Bu saplantı, küresel finans krizi zamanında Almanya'nın İtalya ve Yunanistan gibi ülkelere kemer sıkma için büyük baskı uygulamasına neden olmuştu. Kemer sıkma Avrupa'da krizin etkilerini ağırlaştırmıştı. Bunun neticesinde birçok Avrupa ülkesinde sağlık sistemi kötüleşti. Almanya bu sefer çark etti.
07.04.2020 Dünya Raporu (orta sayfa) Spot ya da Giriş	İsveç çark etti: Binlerce kişi ölecek Pandemiye karşı herhangi bir sert tedbir almayan İsveç'te Başbakan Stefan Lofven halkına uyarı geldi: Sayısız ölüme hazır olmalıyız

Covid-19 haberlerinde “biz”in sıklıkla bir milli gurur ve övgü ile imlendiği söylenebilir. Bu övgünün de hem bir kendini yüceltme hem de Batılı milletlerce övülme yoluyla yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de ilk haftalarda gazetenin birinci ve gündem (orta) sayfasındaki haberler, her türlü tedbirin alındığını gösterir tarzda ulusa güven telkin etmekte, milletçe kaygılanacak bir durumun olmadığını, Batılı milletlere kıyasla çok iyi durumda olduğumuz izlenimini yaratmaya çalışmaktadır. Hastalığın kaynağı dışarıysa ve milleti korumak adına kapılar da kapatılmış, ancak yurt dışındaki Türklerin yurda getirilmesi de ihmal edilmemiştir.

Tablo 8.

14.03.2020 Ana Başlık-Manşet Spot ya da Giriş	Dersler TV'den ve İnternette Milli Eğitim Bakanı Ziya Selçuk, koronavirüs tatilinde devreye girecek uzaktan eğitimi anlattı
---	--

14.03.2020 Ana Başlık- Birinci Sayfa	Çalışan Anneye MESAİDE Kolaylık Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra ZÜMRÜT Selçuk'tan çalışan anneleri ilgilendiren çok önemli açıklama geldi
14.03.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	Şüphesi Olan 184'ü Arasın Sağlık, Adalet ve Ulaştırma Bakanları koronavirüse karşı yeni önlemleri açıkladı
14.03.2020 Ana Başlık- Birinci Sayfa Spot ya da Giriş	Başkan'a Termal Kameralı Önlem Başkan Recep Tayyip Erdoğan, cuma namazını Üsküdar'da bulunan Hz. Ali Cami'nde kıldı. Erdoğan'ın camiden çıktığı sırada ise korumalardan birinin elinde termal kamera olduğu görüldü.
14.03.2020 Ana Başlık- Gündem Sayfası Spot ya da Giriş	Mecliste topyekun virüs seferberliği TBMM Başkanı Şentop'un partilerin grup başkanvekilleri ile yaptığı görüşmenin ardından TBMM'ye 31 Mart a kadar ziyaretçi kabul edilmemesi karar alındı.
14.03.2020 Ana Başlık- Gündem Sayfası Spot ya da Giriş	Telekonferansla liderler zirvesi Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ev sahipliğinde 17 Mart'ta İstanbul'da düzenlenmesi planlanan liderler zirvesi, yeni tip koronavirüs nedeniyle telekonferans yoluyla yapılacak.
15.03.2020 - Birinci sayfa	Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak Tüm desteği sağlayacağız
15.03.2020 Ana Başlık- Orta Sayfa Spot ya da Giriş	Türkiye 16 Ülkeye Kapıları Kapattı TÜRKİYE, koronavirüse karşı alınan önlemler kapsamında 16 ülkeyle kapılarını kapattı. Bu ülkeler Çin, İran, Irak, İtalya, Güney Kore, Almanya, Fransa, İspanya, Norveç, Danimarka, Belçika, Avusturya, İsveç, Hollanda, Azerbaycan ve Gürcistan. Ayrıca uçuş yasağı kararı alınan 11 ülkedeki Türk öğrenci ve turistlerin 17 Mart saat 24.00'e kadar Türkiye'ye dönüş yapabilecekleri bildirildi.

Haberlerde birincil tanımlayıcılar olarak Covid-19 salgın olgusu açısından hükümet üyelerinin ve resmi uzmanların, ilk tavır ve açıklamalarının, haber temalarını belirlediği görülmektedir. Bu bakımdan haberlerin makro yapısında millet övgüsü açısından iki temanın öne çıktığı öne sürülebilir. Birincisi tüm milletçe, yani milletin en küçük biriminden (bu "sokaktaki vatandaş" olarak tanımlanmaktadır) üst düzeye ("Başkan Erdoğan" olarak tanımlanmaktadır) kadar başarılı bir mücadele gösterdiğimiz temasıdır. Bunun kadar güçlü olmasa da ikinci tema, milletçe salgın krizini fırsata çevirme temasıdır. Bu fırsat retoriği Tablo 9'da yer alan haberlerde görülebilir:

Tablo 9.

15.03.2020 Ana Başlık- Ekonomi Sayfası Spot yada Giriş Ara Başlık	COVİDEO Sektörü Geliyor Covid- 19 virüsü iş dünyasını video konferans toplantılarına yöneltti. Virüs sonrası talep 5 kat arttı. Şimdi uzaktan eğitimden, şirket toplantılarına kadar her alanda video konferansın yıldızı parlıyor. TÜRK ŞİRKETLER ÇOK İLGİLİ "Daha önce uluslararası şirketlerin ilgi gösterdikleri bu teknolojiye şimdi Türk şirketler de ilgi gösteriyor"
19.03.2020 Manşet-Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	Güçlenerek Atlatacağız Başkan Erdoğan Virüs ülkemize gelmekte niye geri kaldı diye dizlerini dövenler, kaos çıkarmaya çalışanlar çıktı. Bu muhterislere aradıkları fırsatı vermeyeceğiz. Türkiye'nin gücü birliğidir. Allah'ın yardımı ve milletimizin desteğiyle bu sıkıntılı süreci güçlenerek atlatacağız. BU SÜRECİ İYİ YÖNETİRSEK GÜZEL BİR TABLO BİZİ BEKLİYOR, BATI VATANDAŞLARINI SAHİPSİZ BIRAKTI, SINAVLAR ERTELENEBİLİR, KORUYUCU MASKE VE KOLONYA DAĞITACAĞIZ, '3 HAFTA EVDE KALIN,'EN İYİ KONUMDA OLAN BİZİZ
20.03.2020 Ekonomi Sayfası Ana Başlık	Yerli solunum cihazı üretiliyor

Salgınla Mücadelede Örnek Millet Türkiye Retoriği: Milli Hamaset ve Narsisizm

Batılı milletlere Türkiye'nin örnek olması daha ilk günden, hatta Türkiye'deki ilk enfekte vakanın çıkmasından önce Sağlık Bakanı tarafından dile getirilmiştir. Bu, birincil tanımlayıcıların (hükümet üyeleri ve bilim uzmanları) Covid-19 ile mücadelede başarılı ve örnek olma retoriği, haberlerde sık sık tekrarlanır. Türk milletinin örnek olma hali, el yıkama ve selamlaşmadan, sosyal hayat önlemlerinden tıbbi teknolojilere, şehir hastaneleri ve sağlık sistemine kadar uzanmaktadır. Covid-19 salgınıyla mücadelede örnek millet olma sayesinde, el yıkama şeklinden selamlaşma biçimine kadar her türlü gündelik pratik, ayrıca tıbbi teknoloji, ilaç ve hastane binaları milletliğin parçası haline gelmiş, bir anlamda banal olarak "milli"leşmiştir. Haberlerin enformasyon içeriğine ve retoriğine bakılırsa, tüm mesele dünya ve özellikle Avrupa ülkelerine karşı "milli başarımız"dır. Milli üstünlüğün ötesindeki tüm olay ve gelişmelerin çok da önemi yoktur. Bunun dışındaki yeni bilginin ne ha-

berin makro yapısında (ana ve alt başlıklar, spot, giriş) ne de içeriğinde yer aldığına rastlanmamıştır. Tablo 10'da yer alan 8 Nisan tarihli manşet haberi, nihayet durumu özetler: "Avrupa'dan iki kat iyiyiz". Bu başlık Sağlık Bakanı Koca'nın Türkiye'de Avrupa'da mevcut olandan iki kat fazla solunum cihazı olduğu haberinin başlığıdır.

Tablo 10.

15.03.2020 Ana Başlık-İlk Sayfa	ABD'lilere Türk Usulü El Yıkama
16.03.2020 Ana Başlık-Gündem Sayfası Spot ve Giriş Ara Başlıklar	Türkiye, Avrupa ve Balkanlara örnek oldu. Türkiye'nin Covid-19'la mücadelesi Balkanlar'a örnek oldu. Bulgaristan tanı kiti talep ederken, birçok Balkan ülkesi de Türkiye'nin mücadele yöntemini örnek alıyor -Tanı Kitlerimiz İlgi Gördü -Herkes Takdir ediyor -Gözle Görülür Farklar Var -Bu Başarı Sürpriz Değil -Karadağ tecrübemizden yararlanmak istiyor -Medya Türkiye'nin başarısını işliyor -Türkiye'nin olumlu algısı güçlendi -Türkiye'nin süreçte başarısını hazmedemeyenler var
16.03.2020 ilk Sayfa Ana Başlık ve Spot	Korona Selamı Başkan Erdoğan ve Nato Genel Sekreteri Stoitenberg'le bir araya geldiği görüşmede el sıkışmak yerine verdiği bu selam yeni bir akım yarattı.
04.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	Dünyaya 'Türk usulü selamlaşma' çağırısı Dünyayı saran koronavirüs salgını birçok alışkanlığı değiştirdiği gibi selamlaşma şeklini de değiştirdi. Virüs bulaşır korkusuyla karşısındakiyle tokalaşmak istemeyenler, dirseklerini ya da ayaklarını birbirine değdirerek selamlaşıyor. Buna bir alternatif de eli göğse götürerek yapılan Türk usulü selamlaşma. ABD Dışişleri Bakanlığı da bu yöntemle selamlaşmayı önerdi.
07.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spor ya da Giriş	Maske seferberliği ile dünyaya örnek olduk Dünyada bir çok ülke maske krizi yaşarken Türkiye'de vatandaşlara ücretsiz maske dağıtımına başlandı. Maskeler bugünden itibaren adreslere teslim edilmeye başlanacak
8.04.2020 Manşet Ana Başlık	Avrupa'dan en az iki kat iyiyiz Sağlık Bakanı koca, virüsle mücadeleyi anlattı: Dünyada Sağlık Altyapısı en güçlü ülkelerdeniz. AB ülkelerinden en az iki kat fazla solunum cihazımız var. Şehir hastanelerimizin her odasını yoğun bakım odasına dönüştürebiliriz

11.04.2020 Orta Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	Türkiye'nin Çabaları Dünyaya Örnek Oldu Koronavirüsle mücadelede DSÖ'nün Takdirini Kazandı Türk bilim insanları, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Türkiye'nin korona virüsü ile mücadelede 'Örnek ülke' olarak bahsetmesini değerlendirdi
--	---

Milli övgü ve gurur retorığının ve uluslararası kahramanlık ya da hamasi retorığın sıkça görüldüğü Covid-19 salgınıyla ilgili bir başka haber dizisi, çaresiz durumda temsil edilen öteki milletlere yardım edildiğine dair Tablo 11'deki haberlerdir.

Tablo 11.

03.04.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş	Kara Gün Dostu Türkiye Bir yandan koronavirüse karşı içerde amansız bir mücadele veren Türkiye, salgının pençesinde kıvranan dünyanın yardım çığılığına da kayıtsız kalmadı
03.04. Dünya Raporu Ana Başlık	AP raportöründen Türkiye'ye özel teşekkür
06.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık	İspanya'dan Teşekkür dostumuz Türkiye Cömertlik Gösterdi
8.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık	Almanya'daki Türk terziler maske dikeyor Almanya Başbakanı Angela Merkel, yeni tip koronavirüs (Kovid-19) salgını nedeniyle Avrupa Birliği'nin (AB) kuruluşundan bu yana en büyük sınavla karşı karşıya bulunduğunu söyledi. Merkel, Başbakanlık'ta yaptığı açıklamada Kovid-19 salgınının tüm AB üyelerini etkilendiğini belirterek Avrupa'nın bu krizden güçlü şekilde çıkmasının tüm ülkelerin çıkarına olacağını ifade etti. Öte yandan Almanya'da yaşayan birçok Türk terzi, kumaştan maske üreterek salgınla mücadeleye destek
9.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlık	Türkiye yardımlarında Balkanlar'ı da unutmadı Kovid-19 salgını ile Batılı ülkeler başka ülkelere ait tıbbi malzemelere el koyarken ve sadece kendi topraklarına odaklanmışken, Türkiye dünyanın dört bir yanına yardım göndermeye devam ediyor MEVLANALI MESAJ "TÜRKİYE'YE MİNNETTARIZ"
11.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	İngiltere ve Libya'ya tıbbi destek Bugüne kadar İtalya, İspanya, Sirbistan, Bosna Hersek, Karadağ, Kuzey Makedonya ve Kosova başta olmak üzere birçok ülkeye tıbbi malzeme yardımı yapan Türkiye, dün sabah da Libya ve İngiltere'ye askeri kargo uçağı ile sağlık malzemesi gönderdi ABD DE YARDIM TALEP ETTİ, KARANLIĞIN ARDINDA GÜNEŞ VAR, İngiliz medyası Türkiye'nin yardımını manşetten verdi

8 Nisan tarihli Dünya Raporu sayfasındaki “Almanya’daki Türk terzi-ler maske dikiyor” başlıklı haber, milli başarının ya da Türklerin başarısının yurt sınırlarını aştığını vurgular. Aslında haberin konusu ya da içerdiği “yeni bilgi”, Almanya başbakanı Merkel’in salgının Avrupa Birliğinin krizi olduğu hakkındaki açıklamasıdır. Ancak milletliğin dalgalandırılması gereği, yani Almanya’da maske diken Türk terziyelerinin olduğu, Merkel’in açıklamasından daha önemli görülmüştür.

Millet olarak “biz” övgüsü yani ulusun, ulusa övülmesi, sadece kamu idaresi ya da siyasi alandaki başarılar kapsamında değil, spor alanında da işlenmektedir. Popüler basında, milli bilincin en çok hatırlatılıp yüceltildiği, milli seferberliğin övüldüğü, milli gururun tazelendiği sayfaların spor sayfaları olduğu söylenebilir. Billig de (2002, 21), okurları milli davayı desteklemeye çağıran spor sayfalarının, milletin daha çok erkek vatandaşlarının zevk almasına hizmet ettiğini ve millet olma adına fedakârlığa davet ettiğini belirtir. Hatta popüler basında spor sayfaları, uluslararası mücadele ve rekabetin sahnelendiği, uluslararası müsabaka haberlerinde ya da yorum yazılarında milliyetçiliğin sıradan, bayağı ve banal formlarının rutinleştiği sayfalarıdır. Covid-19 salgını spor haberlerine de konu olmuştur ve haber retorisi yine millet olma bilinci ve övgüsü üzerine kuruludur. Tablo 12’deki haber futbol liglerine ara verilmesi hakkındadır. Ancak başlık ne spor müsabakaları ne de futbol ligleriyle ilgili bir duruma işaret etmektedir. Haber ise yine dünyanın virüs nedeniyle “kasıp kavrulduğunu”, Avrupa’nın aczini, “biz”im tedbirli ve “en iyi” durumumuzu vurgulamaktadır.

Tablo 12.

<p>15.03.2020 Ana başlık-Spor Sayfası Spot ya da giriş Ana metin</p>	<p>En iyisi Türkiye İlk vakanın görülmesinden sonra İtalya 22, İspanya 39, Almanya 43, Fransa 46, İngiltere ise 46 gün bekleyip ligleri kapattı. Türkiye ise ilk vakadan sadece 1 gün sonra seyircisiz oynama kararını açıkladı. Dünyayı kasıp kavuran yeni nesil Koronavirüs’ün artık merkez üssü Avrupa! Çin’den başlayan ve spor organizasyonlarının da bir bir iptal edilmesine neden olan Covid-19 sonrasında başta İtalya olmak üzere Avrupa ülkelerinin tedbir almakta geç kaldığı en büyük tartışma konusu.</p>
--	---

17.03.2020 Spor ana Başlık Spot ya da giriş	Türkiye’de Acil Durum Yok F.Bahçe’nin İtalyan basketbolcusu Datome, Türkiye’nin güvenli olduğunu söyledi.
27.03.2020 Spor Sayfası Ana Başlık Spot ya da Giriş	Türkiye’de Güvendeziz Ankaragücü’nün deneyimli orta saha oyuncusu Ricardo Faly Sabah’a konuştu. Türkiye diğer ülkelere ve özellikle kendi ülkem Fransa’ya göre çok iyi durumda, Türk devleti iyi bir mücadele gösteriyor.
20. 03.2020 Gündem Sayfası-Ana Başlık Spot ya da Giriş	Yatak Kapasitesinde Avrupa’nın En İyisiyiz Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüse karşı özellikle Avrupa’da hastane ve yoğun bakım ünitelerinin yetersiz olduğu tartışma konusu oldu. Çinli uzmanlar, İtalya’daki ölüm oranının yüzde 7.8’ken, Almanya’da yüzde 0.2 olmasının arkasında bu ülkedeki yatak eksikliğine dikkat çekti
21.03.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş	Dünyaya Örnek Mücadele Başkan Erdoğan’ın “Hayalim” dediği son teknoloji ürünü 10 şehir hastanesi de 13 bin 424 yatak kapasitesiyle tüm hazırlıklarını tamamladı.
21. 03.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık	Türkiye Tek Vücut Oldu
22.03.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş	Göz Yaşartan Dayanışma Koronavirüse karşı mücadelede önlemler her geçen gün artarken, yurdun dört bir yanından gurur veren fedakarlık ve dayanışma haberleri geliyor
22.03.2020 Orta Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	Birlikte Güzelsin Türkiye Türkiye koronavirüsle mücadele günlerini birlikte atlatmak için ele ele verdi, güç birliği yaptı. Kimi kira almadı, kimi otelini devlete tahsis etti, kimi de çalışanına ücretli izin verdi
23.03.2020 Manşet Ana Başlık	En Büyük Alkışınız Kurallara Uymanız
28.03.2020 Ekonomi Sayfası Ana başlık Spot ya da Giriş	Türkiye için hep birlikte Türkiye’nin salgınla mücadelesi milli dayanışma seferberliğine dönüştü. Patronlar kolları sıvadı. Yaşlıların kolonyasını karşılayan da var, sahre hastanesine klima takan da, evde kalana yemek dağıtan da...
30.03.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	İyilik Yarışı Ünlü isimlerden Dayanışma Örneği. Yüzlerce aileye iki aylık gıda yardımında bulunacaklarını açıkladı.

31.03.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş	Biz Bize Yeteriz Haydi Türkiyem Koronavirüse karşı milli dayanışma kampanyasını 7 aylık maaşını bağışlayarak açan Başkan Erdoğan: Hiç bir virüs, bizim birliğimizden, beraberliğimizden, kardeşliğimizden daha güçlü değildir.
01.04.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlık	Destansı Dayanışma Ekonominin dev şirketlerinden en küçük bakkala, işsizlik maaşını emekli ikramiyesini veren vatandaşın kumbarasındaki harçlığını bağışlayan çocuğa kadar 7'den 77'ye 83 Milyondan Müthiş Dayanışma TÜRKİYE TEK YÜREK OLDU
03.04.2020 Birinci Sayfa Spot ya da Giriş	Bu Milletin Bir Eşi Yok Milli dayanışma kampanyasına destek artıyor.
10.04.2020 Manşet ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlık	Türkiye'nin Gururu Yurdun bir çok yerine yükselen şehir hastaneleri koronavirüsle mücadelede vatandaşlara güven kaynağı oldu. Yerli Solunum Cihazları haftaya hastanelerde

Haberlere göre Avrupa “dayanışma testi”ni geçemezken, Biz’im dayanışmamız “göz yaşartmaktadır”. Tablo 13’teki haberlerde de görüleceği üzere Covid-19 salgınıyla mücadelede hem teknik ve tıbbi olarak çaresiz durumda hem de ahlaken zayıf olan Avrupa’ya karşı “biz”, yerli test kitleri ve solunum cihazları, şehir hastaneleri, özverili “sağlık ordusu”, güçlü ve tedbirli ekonomisi ve çocuğundan yaşlısına her ferdini koruyarak, milli fedakârlık ve dayanışma ile adeta “tek vücut” olmuş bir milletiz.

Millet ve milli devlete yönelik övgü ve yüceltme retorığının sıkça karşılaştığı bir diğer haber grubu, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının “ana vatana” getirilme operasyonlarıdır. Gazetenin tabloidleşme ve banalleşmeye doğru evrilme halini, diğer temalarda olduğu gibi yurda gelme ve getirilme haberlerinde de gözlenmek mümkündür. Covid-19 ile ilgili bir gelişme, önce tekil bir olay gibi, daha nesnel ve mesafeli dil ile haberleştirilmekte iken, olaylar tekrar ettikçe, haberler tabloid bir tipolojinin hamasi anlatılarından ve banal bir milliyetçi retorikten ibaret olmaktadır. Bu durumda da, haber yeninin bilgisini içermekten uzaklaşmakta, sıradan ve banal bir millet olma bilincinin yeniden üretme çabasından başka çok az şey içerir hale gelmektedir. Covid-19 haberlerinde millet olma bilincini ve “biz”i yücelten retorik, salgında iyi ya da örnek bir sınav verme düzeyinden, gün geçtikçe “göz yaşartan” “destansı” ve “eşsizlik” noktasına erişmiştir.

Tablo 13.

18.03.2020 Gündem Sayfası-Ana Başlık Spot ya da Giriş	3 bin 614 kişi Avrupa'dan Uçakla Tahliye Edildi Koronvirüse karşı alınan önlemler kapsamında yüksek risk nedeniyle uçuş yasağı getirilen Almanya, İspanya, Fransa, Avusturya, Norveç, Danimarka, İsveç, Belçika ve Hollanda'ya geçici olarak kısa süreliğine giden ve bu ülkelerde öğrenci olarak bulunan Türk vatandaşları özel seferlerle Türkiye'ye getirildi.
19.03.2020 Gündem Sayfası Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlık	Avrupa'dan getirilen 2807 kişi karantinada Avrupa'nın 9 ülkesinden Türkiye'ye getirilen 2 bin 807 Türk vatandaşı, koronavirüs tedbirleri kapsamında 14 günlük karantina süreci için İstanbul ve Kocaeli'deki öğrenci yurtlarına yerleştirildi İKİ GÜNDE TAMAMLANDI: Yaklaşık iki gün gibi kısa bir sürede tüm operasyon başarıyla tamamlandı.
21.03.2020 Dünya raporu Ana Başlık	8 ülkedeki öğrenciler Türkiye'ye getirilecek
24.03.2020 Dünya raporu Ana Başlık	Çekya'da Mahsur Kalan 9 Türk Yurda Dönüyor
25.03.2020 Gündem Sayfası Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlık	Salgınla Mücadelede İşte Türkiye'nin Gücü Türkiye, koronavirüs nedeniyle yurtdışında kalan vatandaşlarını yurda getirdi. Uçuş yasağı olan 7 ülkeden 3 bin 358 öğrenci getirilerek karantina altına alındı. Türkiye, koronavirüs nedeniyle yurtdışında kalan tüm vatandaşlarını tek tek yurda getirerek gücünü bir kez daha ortaya koydu DEVLET MİLLETİN HİZMETİNDE Geçici vizeyle Almanya'ya gelen 10 Türk vatandaşı için ise Uçak kaldırıldı
26.03.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş	Ağlatan Kurtuluş Dünyanın gıpta ettiği bir operasyonla yurtdışından getirilen öğrenciler anlattı.
26.03.2020 Orta Sayfa Ana Başlık Ara Başlık	11 Seferle 8 Ülkeden 2 bin 721 Öğrencimizi Türkiye'ye Getirdik Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, bakanlık bahçesinde düzenlediği basın toplantısında yurt dışındaki vatandaşlarımızla ilgili bilgi verdi.
26.03.2020 Gündem Ana Başlık Spot ya da Giriş	Devletimizin Büyüklüğünü Gördük Yurtdışında eğitim gören öğrenciler dünyanın gıptayla baktığı bir tahliye operasyonu ile Türkiye'ye getirildi. Yurtdışında eğitim gören öğrenciler dünyanın gıptayla baktığı bir tahliye operasyonu ile Türkiye'ye getirildi.
10.04.2020 Dünya Raporu	Belçika'dan geldi Türkiye'de tedaviyle iyileşti

Burada benzer olay ve gelişmelere dair haberlerin giderek belli bir tipolojiye sahip olması, yani tabloid formatına kavuşması ve banal bir millet olma retoriklerinin kopyaları haline gelmesinde belli bir örüntünün olduğu ileri sürülebilir. Bu, yurt dışından operasyonlarla yurda getirilenlerle ilgili haberlerde örneklendirilebilir. Ulus devletin, vatandaşlarını ya da yargılanması gereken kriminal kişileri yurda getirme operasyonları, milli gücün gösterildiği vakalardır ve popüler basın söz konusu olay ve gelişmeleri, milliyetçi bir hamasi retorik ile haberleştirmek açısından oldukça elverişli bulmaktadır. Haberlerde bu tabloidleşme ve banal bir millileşme örüntüsü, belirli bir süreçte işlemektedir. Buna göre, belli bir olay ya da gelişme ile ilgili olarak yapılan ilk haberler, görece olarak ölçülü ve nesnel bir dil ve yaklaşım ile yapılmaktadır. Ancak Cumhurbaşkanı, bakanlar ya da diğer hükümet ya da iktidar partisi sözcüsü gibi siyasi otoriteler konuyla ilgili bir açıklama ve tavır ortaya koyduktan sonra, bu tavrı destekler yönde bir tabloid formata dayalı bir tiptleşmenin, milliyetçi hamaset retorikine dayalı bir haber tipolojisinin oluştuğu söylenebilir. Bunun, makalenin başında haber söylemi tartışmasında ifade edilen, birincil tanımlayıcıların söylem ve yaklaşımının halkın diline tercüme edilmesi olarak haber tanımına uygun bir örüntü olduğu söylenebilir. Burada söz konusu olan banal milliyetçiliğin retorik üretimi olduğundan, haberin okuru olan halkın, ulus olduğu belirtilmelidir.

Yurda getirilenlerle ilgili haberlere baktığımız zaman, haberlere göre getirilen ilk insanlar “kişi”lerdir ve “tahliye edilmiş”lerdir. Ancak gün geçtikçe, haberlerde getirilenlerin Türk ve getirme işlemlerinin “operasyon” olduğu bu operasyonların devletin gücünü gösterdiği, tahliyelerin “ağlatan kurtuluş” olduğu, dünyanın bu operasyonlara “gıpta” ettiği, Türk devletinin ne kadar büyük olduğu buna karşılık yaşlısı, kronik hastasıyla vatandaşlarıyla ilgilene-meyen çaresizlik içindeki Avrupa milletleri anlatılmaktadır.

Nagehan Tokdoğan (2018), Yeni Osmanlıcı ideolojiyi, duyguların siyaset yapma ve siyasal katılım süreçlerine nasıl dâhil olduğunu göstererek incelerken, 15 Temmuz 2016’daki darbe girişimi sonrasında İstanbul Yenikapı meydanında yapılan “Demokrasi ve Şehitler Mitingi”ndeki konuşmaları ve mitingin devamında gündeme gelen “Yenikapı Ruhunu”nu analiz ederken, kolektif narsisizm kavramından ilhamla milli narsisizm kavramını kullanır. Freudcu anlamda güç, özgüven ve kibirle kendine hayranlık duyma ve başkalarından hayranlık talep etmeyi ifade eden narsisizm bir varoluş hissiyatı olarak gerçeklikten çok, fanteziden beslenir. Grup ya da bir kolektivite söz konusu olduğunda ise, sürekli onay ya da hayranlık beklentisi, saldırganlık ve düş-

manlığı grubun başat davranış kalıbı haline getirir. Dışarıdakini, 'biz'den olmayana tehdit olarak algılama ile toplumsal olarak üstün olma arzusu birlikte görülür (Tokdoğan 2018, 245). Tokdoğan, Jose Brunner'in milliyetçiliği narsisizm kavramından yararlanarak ele aldığı çalışmasında milli narsisizmi bir tür "kara sevda" olarak tanımlamasını anar. Bu kara sevda, "bireysel ya da kolektif kirliliğin ve yaralanabilirliğin üstünü örtmek üzere geçmişin ve şimdinin ortak fantezilerine yaslanılarak" oluşturulur. Bu doğrultuda, milli narsisizmde hakikatler önemli değildir, mühim olan "biz imgesini şimdide besleyecek örneklerin tarihten yahut bugünden bulunup çıkarılmasıdır. Bu amaçla geçmişin ve şimdinin zaferleri birer anlatıya dönüştürülerek, mevcut bira adalığa kutsiyet atfedilir". Bu sayede, ulusal öz saygı yeniden tesis ve restore edilir (Tokdoğan 2018, 248–49).

Haberlerde Ulusun "Öteki"si Olarak Acz İçindeki Batı

Haberler, "biz" millet olarak tüm tedbirleri en alttan en üst düzeye kadar alan, virüsle başarılı bir ulusal mücadele sergileyen olarak konumlandırılırken, "onlar" yani Avrupa ve Batı acz ve çözümsüzlük içinde anlatılmaktadır. Batılı milletler mütemadiyen Covid-19 salgını ile mücadele bağlamında küçümsemekte ve çaresizlik içinde gösterilmektedir.

Tablo 14.

14.03.2020 Ana Başlık-Orta Sayfa Spot ya da Giriş	"Avrupa Salgının Merkez Üssü" Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Genel Direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus, Avrupa'da yeni tip koronavirüs (Kovid- 19) vaka ve ölüm sayısının Çin'i geçtiğine dikkati çekerek "Çin hariç dünyanın geri kalanından bildirilen daha fazla vaka ve ölüm sayılarıyla Avrupa artık Kovid- 19 pandemisinin merkez üssü haline geldi" dedi.
14.03.2020 Ana Başlık-Orta Sayfa Spot ya da Giriş	İtalya: Avrupa Bize Yardım Etmedi Çin den sonra ölümlerin en fazla yaşandığı İtalya'da dün de ölenlerin sayısı 250 kişi artarak 1266 ya yükseldi. Ülkenin AB Büyükelçisi Maurizio Massari, Avrupa Ülkelerinin İtalya'ya yardım etmediğini söyleyerek "Bu ulusal bir kriz değil. Bu Avrupa'nın krizi ve öyle de muamele görmeli" dedi.
14.03.2020 Başlık- Dünya raporu Sayfası	Trump Ulusal Acil Durum İlan Etti
14.03.2020 Başlık- Dünya raporu Sayfası	İran'da Şok 24 Saatte 85 Ölüm
14.03.2020 Başlık- Dünya raporu Sayfası	Balkanlar'da Sınırlar Kapatılıyor

Tablo 14’de yer verilen haberde, Avrupa’nın kötü halde olduğunu gösterir bir retorik ile başlığa Avrupa’nın İtalya’ya yardım etmemesi taşınmaktadır. Ancak büyükelçinin doğrudan sözü, yardım etmeme ile ilgili değil, daha önce Almanya Başbakanı Merkel’in de belirttiği gibi, sorunun ulusal değil Avrupa çapında bir kriz olduğu hakkındadır. Ayrıca, burada tüm haberlerde sık sık karşımıza çıkan, hegemonik sentaksın işlediği görülmektedir. Konuşan İtalya’nın AB büyükelçisiyken, haber başlığı “İtalya”ya yani tüm bir ulusun fikrine gönderme yapmaktadır.

Tablo 15.

15.03.2020 Ana Başlık- Dünya Raporu Orta Sayfa Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	Bir Dünya Panik! Koronavirüsten ölenlerin sayısı 5 bin 811’e yükseldi. Salgının başladığı Çin’de vaka sayısı azaldı. Ancak Dünya Sağlık Örgütü’nün “Salgının merkezi artık Avrupa” açıklaması endişe yarattı. İTALYA’DA BİN 441 ÖLÜM İTALYA’DA İKİ BAKAN YARDIMCISI DA KARANTİNADA
16.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık ve Spot	Dünyada Kaos Büyüyor Dünya genelinde koronavirüs vakası bir günde 7384 artarak 162 bin 588’e yükseldi. Son 24 saatte 258 kişi virüsten öldü.
16.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık	Fransa’da Alarm Seviyesi 3’e çıkarıldı.
16.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık ve Spot	Avrupa Birliği’nin (AB) temelini oluşturan serbest dolaşım anlaşması Schengen, korona virüs salgınıyla üye ülkeler tarafından tek taraflı olarak askıya alınıyor. Birlik üyesi ülkeler tek tek birbirlerine kapılarını kapatmaya başladı
16.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık ve Spot	İngiltere Kraliçesi Saraydan Kaçtı İngiltere’de hayatını kaybedenlerin sayısı 21’e yükselince korona virüs paniği arttı. 93 yaşındaki Kraliçe 2’nci Elizabeth de çalışanlarıyla birlikte Buckingham Sarayı’na terk etti. Karar, Cobra adı verilen hükümetin acil durum komitesi toplantısının ardından alındı.

17.03.2020 Ana Başlık- Birinci Sayfa Spot ve haber girişi	İtalya'da Korkunç İtiraf: Tedavide Ayırım Yapıyoruz İtalya Başbakanı Giuseppe Conte, koronavirüs salgınında riskli haftalara girdiklerini ve henüz zirve noktasını görmediklerini söyledi. Covid-19 bulaşanların sayısının 24 bin 747'yi, ölü sayısının ise 2 bin 158'i bulunduğu İtalya'da Başbakan Conte "Bu, son yılların en önemli mücadelesi" dedi. Ülkede hastalara yatak bulmakta zorlanan doktorlardan Bergamo'da bir yoğun bakım ünitesini yöneten Dr. Christian Salaroli, 80 ila 95 yaşındaki bir kişi ağır bir solunum rahatsızlığıyla gelmişse büyük ihtimalle tedaviye etmiyoruz. Bunlar korkunç sözler ama maalesef doğru. Mucize yaratma girişimlerinde bulunacak durumda değiliz" dedi.
17.03.2020 Ana Başlık Birinci Sayfa	Almanya Komşularına Sınırı Kapattı
17.03.2020 Ana Başlık Dünya Raporu	New York'ta 50 bin restoran kapanıyor
17.03.2020 Ana Başlık- Dünya Raporu	Le Monde: Önlem Alınmazsa Fransa'da 500 bin kişi ölü
17.03.2020 Ana Başlık- Dünya Raporu	The Guardian: İngiltere'de 7.9 milyon kişi hastaneye yatacak
18.03.2020 Ana Başlık- Birinci Sayfa Spot-Giriş	Avrupa'da milyonlar evlerine kapandı Avrupa'da koronavirüse karşı alınan önlemler sertleşti. Fransa ve İsviçre'de ordu devreye giriyor. Tedbir almada gevşek davranan İspanya'da ölü sayısı 500'e çıktı. İtalya'da dün de 345 can kaybı yaşanırken, Fransa'da virüs bulaşan milletvekili sayısı 26'ya yükseldi
18.03.2020 Ana Başlık- Dünya Raporu	Avrupalı doktorlar: Hazırlıksız yakalandık, koronavirüsü durduramayız.

Dünyanın ve özellikle Avrupa ülkelerinin, "bizim" haricimizdeki "öteki" milletlerin, acz ve çaresizlik içinde olduğunu vurgulayan bu haberler, rakip milletle bir kıyas retoriği içinden yapılmıştır. Biz, aldığımız tedbirler ile milletçe durumu kontrol altında tutarken, dünya "panik" içindedir. Örneğin 15 Mart tarihli haberde görüleceği üzere, sorun insanların hastalanması ve ölmesi iken, haberde "bir dünya panik" başlığı ile paniğin miktarına ve coğrafyasına aynı anda gönderme yapan bir kelime oyunu yapılabilmektedir. İtalya ve dünyanın geri kalanında, hastaların vefatı, "ölüm sayıları" ile verilirken, "biz" imkiler Sağlık Bakanının rutin bir şekilde açıkladığı günlük koronavirüs tablosu haberinde "can kaybı" olarak anılmaktadır. Türkiye'de liderler termal kameralar ile korunur, mecliste ve siyasi partilerde her türlü üst düzey tedbir

alınırken, Avrupa’da bakanlar, milletvekilleri hasta olmaktadır, biz’de vatandaş devletine ve milletine güvenle tedbirli yaşarken, “dünya’da kaos büyü-mekte”; “Fransa alarm” halinde, önlem alınmazsa yüzbinlerce insan ölecek durumda; İngiltere’de milyonlarca kişi hastanelik olacaktır. İtalya’da yoğun bakım ünitelerinin kullanımda uygulanan protokole dair verilen bilgi tedavi-de ayrımcılığa dair “korkunç itiraf”tır. Biz’de alınan tedbirlere dair haberler, “hayat eve sığar” yaklaşımını ve yaşlıları, risk gruplarını korumak için alınan önlemleri öne çıkarırken ya da “biz”im tedbirlerimiz milli “seferberlik” iken, New York’da restoranlar kapanmakta, “gevşek davranan” Avrupa’da milyonlar eve kapanmaktadır. Batının bu kapanma haline karşı “biz”de, örneğin 18 Mart tarihli gazetenin manşetinde yer verilen “12 milyon emekliye virüse karşı koruma” başlıklı haberde, “sosyal hayata yeni koronavirüs önlemleri” kapsamında “toplu taşıma ve lokantalara yeni düzen” den bahsedilmektedir. Ya da gazetenin 19 Mart tarihli magazin eki Günaydın’ın manşetinde verildiği gibi, Avrupa “ev hapsinde” ve “evlere kilitlemiş” iken, biz’de “Koronolu Günlerde Aile Saadeti” söz konusudur. Yine Tablo 15’te listelenen haberde görüldüğü üzere, Avrupa’lı doktorlar “hazırlıksız yakalanmış” ve “durduramayacaklar”ken, biz’im doktorlarımız “paniğe gerek olmadığını”, “her şeyin kontrol altında” olduğunu belirtip mücadeledeki milli başarımızı vurgulanmaktadır.

Haberlerde millet olma retoriği içinde, millet olarak “biz” övgüsü ve “biz”in yüceltilmesine paralel olarak, “onlar”ın yani Batılı devletlerin ve milletlerin aczi her geçen gün daha abartılı ve çarpıcı olarak dile getirilmektedir.

Tablo 16.

19.03.2020 Dünya raporu- Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	Avrupa virüse karşı çaresiz Kovid-19 salgınının yeni üssü Avrupa’dan “Mücadelede geç kaldık” itirafı gelirken, salgının yayılmasını önlemeye çalışan AB ülkeleri birbirine sınırlarını kapatıyor AVRUPA’DAN ACI İTİRAF: GEÇ KALDIK
19.03.2020 Dünya raporu- Ana Başlık Spot ya da Giriş	İngiltere ve Avusturya’da 2 Türk öldü İngiltere’de yaşayan astım ve şeker hastası Hari Ergönül (55) koronavirüs nedeniyle hayatını kaybetti.

20.03.2020 Dünya raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	AB dayanışma testini geçemedi Kovid- 19 salgınının yeni merkezi Avrupa'da Liderler dayanışmada yetersiz kaldıklarını itiraf ederken, AB kurumsalı 2. Dünya savaşından bu yana yaşanan en büyük kriz karşısında çözümsüz İtalya Yalnız Bırakıldı-AB'li Liderler Birliği Eleştirdi-Virüs Balkanlara OHAL Getirdi
24.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	Virüs önlemlerinde Avrupa başarısız oldu Kovid- 19 pandemi salgını dünyayı evine kilitledi. Virüs Asya ülkelerinde kontrol altına alınmaya başladı. Avrupa'da ise ölümler artıyor.
25.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	İspanya yaşlıları ölüme terk etti İspanya'da askerin dezenfekte çalışmaları yapmak için gittiği huzurevlerinde büyük bir şok ile karşılaştığı ortaya çıktı. İspanya Savunma Bakanı Margarita Robles, askerlerin birçok huzurevini terk edilmiş halde bulduklarını açıkladı... Daha önce de İtalya'da sağlık sisteminin çökmesinden dolayı yaşlı hastaların ölüme terk edildikleri ortaya çıkmıştı.
28.03.2020 Dünya Raporu Spot ya da Giriş	Koronavirüsün yeni merkezi ABD oldu ABD'de 192 şehrin yüzde 90'ının yeterli miktarda koruma ekipmanına sahip olmadığı kaydedildi. Salgınla mücadele için yetişmiş uzman sıkıntısı çeken ve çöken sağlık sistemi nedeniyle zor günler yaşayan ABD, mücadeleye destek verebilecek yabancı doktor ve sağlık personeli arıyor.
29.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	ABD kontrolü Kaybetti Koronavirüsün yeni merkez üssü ABD'de durum giderek ağırlaşıyor. Sağlık sistemi çöken ve salgınla mücadelede kontrolünü kaybeden ülkede hasta sayısı 116 bin 448'e, ölenlerin sayısı ise bin 943'e ulaştı
31.03.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	ABD Koronavirüs Pençesinde Kıvraniyor Dünya genelinde en çok vakanın görüldüğü ülkede tıbbi malzeme eksikliği alarm vermeye başladı. New York'ta bir haftalık stok kaldı. Yüzlerce solunum cihazına acilen ihtiyaç var
01.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	ABD'de sokaklar morga dönüştürüldü En çok vaka ve ölümün görüldüğü New York'ta morg kapasitesi yaklaşık 4 kat artırıldı. Bazı hastane bahçelerine ve yakın bölgelerine mobil morglar konuldu

29.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	İtalya'dan AB'ye Sert Tepki: AB Çakallar Yuvası Koronavirüs nedeniyle ağır kayıp veren ve hayatın durduğu İtalya'dan Avrupa Birliği'ne sert tepki geldi. İtalya'nın eski Başbakanı ve aşırı sağcı Lig Partisi lideri Matteo Salvini, Avrupa Birliği'nin tutumunu ağır bir şekilde eleştirdi.
---	--

Başta İtalya ve İspanya olmak üzere Avrupa'da insanların çaresizlik içinde öldüğü vurgulanırken, Avrupa'daki Türkler, astım, şeker gibi kronik hastalıkları yüzünden hayatını kaybetmektedir. Özellikle Avrupa ülkelerinde Covid-19 nedeniyle ölümlerde ortalama ömrün yüksekliğine bağlı olarak yaşlı nüfusun fazlalığı belirleyici bir etkenken, haberlerin ne başlıklarında ne de metinlerinde, ölüm vakaları ve sayılarıyla ilgili bu ve benzer gerekçeler dile getirilmemekteyken, ölenler Avrupalı Türkler olduğunda, astım ya da şeker hastalığı gibi gerekçeler özenle vurgulanmaktadır. Haberler adeta Covid-19 karşısında Türklerin, Avrupalılardan daha güçlü olduğunu ima etmeye çalışmaktadır. Haberlere göre Türklerin virüse yakalanması Avrupa temasından, yenik düşmesi de ancak kronik hastalık ya da yaşlılıktandır, buna karşılık Batılı milletler gerekçesiz, kesin ve özsel olarak başarısızdır ya da devletlerinin vatandaşlarına sahip çıkmamasından, siyasetçilerinin gevşekliklerinden ya da sorumsuzluklarındandır.

Tablo 17.

31.03.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	İngiltere'de Hastanelerden Malzemeler Çalınıyor İngiltere ise salgının ne kadar büyüyeceği ve ne kadar süreceği konusunda öngörülerde bulunmaya çalışıyor. Şimdiye kadar bin 228 kişinin öldüğü salgında can kayıplarının artacağı, ülkedeki karantina uygulamasının kaldırılmasının ve günlük hayatın normale dönmesinin 6 ayı bulabileceği belirtildi. Öte yandan ülkede sağlık personeli ve tıbbi malzeme sıkıntısı çekiliyor.
03.04.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık Spot ya da Giriş	Batı İyice Bencilleşti Türkiye dünyanın dört bir yanına yardım gönderirken Avrupa ve ABD de egoizm ve bencillik ön plana çıktı.

04.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş	'Afrika halkı sizin fareleriniz değil' Batı gerçek yüzünü yine gösterdi. Fransız doktorların Kovid-19 aşısını Afrika'da test etme önerisi dünyada infiale yol açtı. Kovid-19 salgının başlamasından bu yana kendilerinden başkasını düşünmeyen Batılı ülkeler şimdi de içlerindeki ırkçılığı dışarıya vurmaya başladı. Fransa'da Ulusal Sağlık ve Tıbbi Araştırma Enstitüsü Genel Direktörü Doktor Camille Lochet ve Paris'teki Cochin Hastanesi Acil Servisi Şefi Prof. Dr. Jean-Paul Mira'nın ırkçı açıklamalarına tepki yaşıyor. "Kovid-19 aşılarını Afrika'da test edemez miyiz" diyen Mira, AIDS tedavisinde daha önce Afrika'da "hayat kadınları" üzerinde denemeler yapıldığını söylemişti.
5.04.2020 Birinci Sayfa Ana Başlık Spot Ara Başlıklar	Can kayıplarının yüzde 70'i Avrupa'dan Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan corona virüsü küresel olarak etkisini arttırmaya devam ediyor. Korona virüs, başta Avrupa ülkeleri olmak üzere ABD ve Orta Doğu ülkelerinde günlük hayatı durdurdu SAĞLIK SİSTEMLERİ YETERSİZ, YAŞLILAR HUZUREVİNDE ÖLÜME TERK EDİLDİ
07.04.2020 Dünya Raporu Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	Vahşi Batı'da maske savaşları Kovid-19 salgını maske ve koruyucu ekipman savaşlarına yol açtı. Avrupa'da başlayan maskelere el koyma savaşına ABD de dahil oldu. El koyulan maskeler için bazen diplomasi bazen de tehditler devreye giriyor. ABD'de sağlık sistemi çöktü! Hastalar ölüme terk edildi, FRANSA'NIN MASKELERİ ABD'YE GİTTİ
9.04.2020 Manşet Ana Başlık Spot ya da Giriş Ara Başlıklar	Korkunç uygulama Sakinleş ve Öl Ölecek Kişiyi Seçiyorlar, CİNAYETİN ADI Palyatif SEDASYON, Yaşlıya Hizmette Türkiye Farkı

Haberlerde, Avrupa'nın teknik, idari ve ahlaki zayıflığını göstermek için sık sık metonimik bir retoriğe başvurulmaktadır. İspanya'nın bir semtinde, bir grup askerin, çalışan sağlık personeli olmayan huzur evi bulmaları, tüm bir ulusa atıfla, "İspanya'nın yaşlıları ölüme terk etmesi" sayılmasına yetmektedir. Benzer şekilde, İtalya'da sınırlı sayıdaki solunum cihazının hastaların yaş ve risk durumu gibi kriterleri gözetken tıbbi protokollere göre kullanılması kararı, İtalya'nın yaşlıları ölüme terk etmesi başlığıyla haberleştirilmiştir. Aynı şekilde Avrupa'yı ahlaken küçümsemek ya da toplumsal olarak zor durumda olduğu-

nu vurgulamak için, İtalyan aşırı sağcı parti liderinin “AB çakallar yuvası” sözü başlığa, tüm İtalya’nın ya da İtalya devletinin ifadesi gibi taşınmaktadır. İngiltere’deki Covid-19 salgınıyla ilgili gelişmelere dair yani vaka ve ölüm, sağlık sisteminin durumu konusunda enformasyonu içeren haber, bir hastanedeki malzeme sıkıntısının olası hırsızlıkla bağlantılı olabileceğiyle ilgili anonim bir açıklama başlığa taşınarak yapılmaktadır. ABD’de sadece New York kentinde, bazı hastane bahçe ve etrafında mobil morglar oluşturulması, “ABD’de sokaklar morga dönüştürüldü” başlığı ile haberleştirilmektedir. Batıyı eleştiren retoriğin gün be gün daha ayrımcı ve küçümseyici, ahlaken yargılayan bir biçime bürünmesi dikkat çekicidir. Haberlerde, yurtiçinde hayranlık uyandıran bir milli mücadele sergileyen, tüm dünyaya yardım eden “biz”e karşı, zayıflık, bencillik, ırkçı ayrımcılık nihayet cinayet işlemek ile giderek “şeytanlaştırılan” bir “onlar” olarak Batı hamasi retoriğinin benimsendiği söylenebilir. 9 Nisan tarihli manşet, biz Türkler ve onlar/Avrupa’yı karşılaştıran retorik üzerinden kurulan millet tahayyülünü açıkça sergilemektedir.

Sonuç

Sabah gazetesinde, Türkiye’de ilk Covid-19 vakasının duyurulduğu günden bir ay sonrasına kadar yayınlanan Covid-19 haberlerinin van Dijk’ın eleştirel söylem analizi modelinden yararlanılarak incelendiği bu çalışmada, *Sabah* gazetesinin Covid-19 haberciliğinin üretim pratikleri itibariyle, yeni bilgiyi dışladığı, sadece haberlerin metinsel analizi yapıldığı için iddia edilemese de, söylemsel yapılanması, retorik stratejileri ve tabloid formatıyla yeni bilgiye imkan tanımadığı söylenebilir. Haberlerin gün geçtikçe daha belirgin bir şekilde rutin olarak kullanılan bir tipolojinin ürünleri haline geldiği gözlenmiştir. Bu Covid-19 haber tipolojisinin oluşumunda, birincil tanımlayıcıların rolünün ve tabloidleşmenin kendine has dinamiğinin etkili olduğu söylenebilir. Buna göre, Covid-19 fenomeni ile ilgili yeni bir gelişmeye dair ilk haberler, görelilik olarak ölçülü ve mesafeli bir dil ile yapılırken, konuyla ilgili birincil tanımlayıcı sayılabilecek bir siyasi otorite ya da resmi bir uzman açıklama yaptıktan sonra, haberler daha değer yüklü hale gelmektedir. Bu değer yükünün, iki yönlü olduğu görülmüştür. Birincisi tabloid formatına uygun bir şekilde okuyucuda duygu yaratma amacıdır. Haberler duygu yaratmak için uygun bulunan retorik unsurlarla donatılmaktadır. Buna göre, gazete Covid-19 haberlerinde kolay ve hızlı okunurluğu kalıplaşmış haber biçimiyle sağlarken, ilgi çekme ve duygu yaratmak için her geçen gün daha keskin ve çarpıcı bir retorik kullanmıştır. Haberlerdeki bu giderek tabloidleşen söylemsel yapılanma, ‘biz’ (bizim milletimiz) söz konusu olduğunda kendini öven, yücelten ve kendine hayran bir milliyetçi hamaset retoriğine, öteki milletler söz konusu olduğunda acıyan ve aşağılayan bir retoriğe dayanmaktadır.

Makalenin milliyetçi ideolojinin üretimini ve yeniden üretimini konu alan ikinci teorik izleği çerçevesinde, milliyetçiğin bir ideolojiden ibaret olmayıp, bir duyuş ve düşünüş şekli olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda, incelenen haberlerin, Covid-19 fenomenini, milletliğin belli türde imlenmesi, dalgalandırılması için bir vesileye indirgendiği söylenebilir. Covid-19 haberlerinin, banal bir şekilde, “biz” (bizim milletimizi) ve “onları” (Batılı öteki milletleri) tanımlama ve konumlandırma retoriğinden ibaret hale geldiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Sabah gazetesinde bu hamasi milli retoriğin, nasıl bir bilinç ortaya koyduğu, ya da bu söz konusu dalgalandırmanın neye işaret ettiği hakkında neler söylenebilir? Haberlere bakılırsa, salgın fenomeni etrafında dalgalandırılan millet olma bilinci, milli narsisizme dayanmaktadır. Öyle ki bir birçok haber için, Covid-19 ile ilgili gelişmeler, milletin kendine bakıp hayran kaldığı bir aynadan ibaretir. “Birlikte güzelsin Türkiye”, “ En iyisi Türkiye”, “göz yaşartan dayanışma” gibi manşet ve başlıklarının retoriğine göre, Covid-19 vakasında millet kendine bakma fırsatı bulmuş ve kendi teknik ve yönetsel başarılarından ve kendi ahlaki yüceliğinden adeta büyülenmiştir, kendine ne kadar hayran olsa azdır.

Popüler basında Covid-19 haberleri, bir hastalık, salgın ve çağdaş ulusal kapitalist toplumların bir dizi sorununun semptomu olarak Covid-19 krizini, bilgilenmiş vatandaşlar ya da politik özneler olarak ele alabilme ve onlar için bu krize yeni bilgilerle müdahale imkanı yaratabilecekken, milliyetçi ideolojinin, gündelik hayata ve pratiklere hayal gücünden yoksun bir şekilde girebilmesi, millet olma bilincinin bir sağduyu, milletliğin toplumsalın sorgusuz sualsiz kabul edilen “doğal” hali olmasına hizmet eden hamasi bir retoriğe indirgenmiştir.

Kaynakça

- Alankuş Kural, Sevda. 1995. "Türkiye'de medya, hegemonya ve ötekinin temsili". *Toplum ve Bilim* 67: 76–110.
- Berger, Asa Arthur. 2012. *Kültür Eleştirisi Kültürel Kavramlara Giriş*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Billig, Michael. 2002. *Banal Milliyetçilik*. Editör Cem Şişkolar. İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Binark, Mutlu. 2004. "Kosova'ya İnsani Yardım Operasyonu'nun (1999) Türk Gazetelerinde Sunumu ve Ulusal Söylenlerin Dolaşımı". *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde*, editör Çiler Dursun, 289–303. Ankara: Elips Kitap.
- Boztepe, Veli. 2017. "Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili". *İlef Dergisi* 4 (1): 91–122. <https://doi.org/10.24955/ilef.312831>.
- Bruck, Peter A. 1992. "Crisis as Spectacle: Tabloid News and the Politics of Outrage". *Media, Crisis and Democracy: Mass Communication and the Disruption of Social Order içinde*, editör M. Raboy ve B. Dagenais, 108–19. London: Sage.
- Çomu, Tuğrul, ve İslam Halaiqa. 2014. "Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri içinde*, editör Mutlu Binark, 26–87. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Curran, James, ve Colin Sparks. 1999. "Basın ve Popüler Kültür". *Popüler Kültür ve İktidar içinde*, editör Nazife Güngör, 439–67. Ankara.
- Daley, Patrick, ve Dan O'Neill. 1991. "'Sad Is Too Mild a Word': Press Coverage of the Exxon Valdez Oil Spill". *Journal of Communication* 41 (4). <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1991.tb02330.x>.
- Davies, Matt. 2008. "Oppositions in news discourse: The ideological construction of us and them in the British press". Yayımlanmamış doktora tezi. University of Huddersfield, UK. <http://eprints.hud.ac.uk/id/eprint/8352/1/mdaviesfinalthesis.pdf>.
- Dijk, Teun A. van. 1983. "Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News". *Journal of Communication* 33 (2): 20–43. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1983.tb02386.x>.
- Dijk, Teun A. van. 1988a. *News Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. Hillsday New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Pub.
- Dijk, Teun A. van. 1988b. *News As Discourse*. Hillsday New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Pub.
- Dijk, Teun A. van. 1998. "Opinions and Ideologies in the Press". *Approaches to Media Discourse içinde*, editör Allan Bell ve Peter Garrett, 21–63. Oxford: Blackwell Publishing.
- Doğanay, Ülkü ve Hatice Çoban Keneş. 2016. "Yazılı Basında Suriyeli 'Mülteciler': Ayrımcı Söylemlerin Rasyonel ve Duygusal Gereçlerinin İnşası". *Mülkiye Dergisi*.
- Doğanay, Ülkü ve Halise Karaaslan Şanlı. 2010. "Söylemlerin Olağanlaştırılması: Habertürk Gazetesinin 'Sıradan Bir Gün'deki Haberleri Üzerine Bir İnceleme". *Kültür ve İletişim* 14 (December): 41–70.

- Durna, Tezcan ve Çağla Kubilay. 2010. "Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri". İçinde *Medyadan Söylemler*, editör Tezcan Durna, 47–82. İstanbul: Libra Kitap.
- Dursun, Çiler. 1998. "İşçi Sınıfı Kimliğinin Medyada Temsiliyeti: 1970- 1997". *Toplum ve Bilim* 78: 210–43.
- Dursun, Çiler. 2004. "Haberde 'Gerçekliğin İnşa Edilmesi' Ne Demektir?" *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, editör Çiler Dursun, 37–66. Ankara: Elips Kitap.
- Entman, Robert M. 2004. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Erdoğan, Murat, Yudum Kavukçuer, ve Tuğçe Çetinkaya. 2017. "Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı". *Liberal Perspektif ve Analiz* 5, Ankara: Özgürlük Araştırmaları Derneği. https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/oad_c2lgwsk.pdf.
- Ertan Keskin, Zerrin. 2004. "Türkiye'de Haber İncelemelerinde van Dijk Yöntemi". *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, editör Çiler Dursun, 391–405. Ankara: Elips Kitap.
- Gans, Herbert J. 1979. *Deciding What's News*. New York: Pantheon Books.
- Gencil Bek, Mine. 2004. "Medya ve Avrupa Birliği'nin Temsili: Türkiye'nin AB Adaylığının Basındaki Sunumunun Analizi". *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, editör Çiler Dursun, 225–58. Ankara: Elips Kitap.
- Hall, Stuart. 1999. "İdeolojinin Yeninden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü". *Medya iktidar İdeoloji* içinde, editör Mehmet Küçük, 77–127. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Harding, Robert. 2006. "Historical representations of aboriginal people in the Canadian news media". *Discourse and Society* 17 (2): 205-235. <https://doi.org/10.1177/0957926506058059>.
- Hart, Christopher. 2010. *Critical Discourse Analysis and Cognitive Science: New Perspectives on Immigration Discourse*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230299009>.
- Henry, William A. 1981. "News as Entertainment: The Search for Dramatic Unity". *What's News: The media in American Society* içinde, editör Elie Abel, 133–58. San Francisco, CA: Institute for Contemporary Studies.
- Herman, Edward S., ve Noam Chomsky. 1988. "Manufacturing consent: A propaganda model". *Manufacturing Consent*. Pantheon Books.
- Hongladarom, K. 2002. "Discourse about them: Construction of ethnic identities in Thai print media". *Us and Others: Social Identities Across Languages, Discourses and Cultures* içinde, editör Anna Duszak, 321–39. Amsterdam: John Benjamins.
- Huang, Ying ve Shahira Fahmy. 2011. "Symbols of Nationalism or Symbols of Repression? The Visual Framing of the 2008 Olympic Torch Relay in U.S. & Chinese Dailies". *Sixty-First International Communication Association, May 25* içinde. Boston, MA. <https://docplayer.net/9938148-1100-ica-virtual-online-conference-23-may-10-june-2011-monday-08-00-23-00-online-conference-overlay.html>.

- İnal, Ayşe. 1996. *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnal, Ayşe. 2010. "Tabloid Habercilik". *Televizyon Haberciliğinde Etik* içinde, editör Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, 163–78. Ankara: AU İLEF.
- Jannepally, Hariwardhan Reddy. 2010. "The 2008 Mumbai Attack and Press Nationalism: A Content Analysis of Coverage in the New York Times, Times of London, Dawn, and the Hindu". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ohio University. https://etd.ohiolink.edu/!etd.send_file?accession=ohiou1283534128&disposition.
- Köker, Eser, ve Ülkü Doğanay. 2010. *İrkçi Değilim Ama Yazılı Basında İrkçi Ayrımcı Söylemler*. Ankara: İnsan Hakları Ortak Platformu.
- Köse, Aynur, ve Mustafa Yılmaz. 2012. "Flagging Turkishness: The reproduction of banal nationalism in the Turkish press". *The Journal of Nationalism and Ethnicity* 40 (6):909-925. <https://doi.org/10.1080/00905992.2012.742495>.
- Kristeva, Julia. 1991. *Strangers to Ourselves*. Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Kubilay, Çağla. 2010. *İslamcı Söylemde Kamusal Alan ve Türban Tartışmaları*. İstanbul: Libra Kitap.
- Lou, Chen, Carson B. Wagner, ve Hong Cheng. 2016. "Press nationalism emerges in pollution disaster reporting". *Newspaper Research Journal* 37 (2): 124-137. <https://doi.org/10.1177/0739532916648958>.
- Luke, Timothy W. 1987. "Chernobyl: The packaging of transnational ecological disaster". *Critical Studies in Mass Communication* 4 (4): 351-375. <https://doi.org/10.1080/15295038709360145>.
- Mao, Zhifei. 2014. "Cosmopolitanism and global risk: News framing of the asian financial crisis and the European debt crisis". *International Journal of Communication* 8: 1029-48.
- Molek-Kozakowska, K. 2011. "The evil empire returns? A critical analysis of stereotypes of Russia in British and American press coverage of the Georgian crisis". *Us and Them – Them and Us: Constructions of the Other in Cultural Stereotypes – Perceptions, Challenges, Meanings* içinde, editör A. Gonerko-Frej, M. Sokół, J Witkowska, ve U Zagratzki, 473–490. Aachen: Shaker Verlag.
- Nye, Joseph S. 1999. "Redefining the National Interest". *Foreign Affairs*, July / August 1999. <https://doi.org/10.2307/20049361>.
- Özer, Ömer. 2015. "Teun Adrian Van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi". *İletişim Çalışmalarında Yöntemler* içinde, editör Besim Yıldırım, 197–286. Konya: LiteraTürk.
- Özkırmı, Umut. 2015. *Milliyetçilik Kuramları Eleştirel Bir Bakış*. 5. baskı. Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Park, Robert E. 1940. "News as a Form of Knowledge: A Chapter in the Sociology of Knowledge". *American Journal of Sociology* 45 (5): 669-686. <https://doi.org/10.1086/218445>.
- Riegel, O. W. 1938. "Nationalism in Press, Radio and Cinema". *American Sociological Review* 3 (4): 510-15. <https://doi.org/10.2307/2083898>.

- Schudson, Michael. 1997. "Haber Üretiminin Sosyolojisi". *A. Ü. İletişim Fakültesi Yıllık 7* içinde, editörler Abdurezak Altun ve Meltem Ağduk Gevrek, 135-167. Ankara: AÜ İLEF.
- Şen, Fulya. 2017. "Bir 'Öteki' Olarak Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Anaakım ve Alternatif Medyada Temsili". *Atatürk İletişim Dergisi*, 12: 27-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiletisim/issue/32754/374537>.
- Shoemaker, Pamela J., ve Stephen D. Reese. 1996. *Mediating the Message: Theories of Influences on Mass Media Content*. New York: Longman.
- Sönmez, Mustafa. 2013. *Medya, Kültür, Para ve İstanbul İktidarı*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Sowinńska, Agnieszka, ve Tatiana Dubrovskaya. 2012. "Discursive construction and transformation of 'us' and 'them' categories in the newspaper coverage on the US anti-ballistic missile system: Polish versus Russian view". *Discourse and Communication* 6 (4): 449-468. <https://doi.org/10.1177/1750481312457521>.
- Tajfel, Henri. 1981. *Human groups and social categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Taş, Oğuzhan, ve Tuğba Taş. 2018. "Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu". *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi* 29: 183-208. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.500943>.
- Tokdoğan, Nagehan. 2018. *Yeni Osmanlılık Hıncı, Nostalji ve Narsisizm*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ülkü, Güler. 2004. "Söylem Çözümlemesinde Yöntem Sorunu ve Van Dijk Yöntemi". *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi* içinde, editör Çiler Dursun, 371-89. Ankara: Elips Kitap.
- Wodak, Ruth, Rudolf de Cillia, Martin Reisigl, Karin Liebhart, Angelika Hirsch, Richard Mitten, ve J. W. Unger. 2009. "The discursive construction of national identity." *Discourse & Society* 10 (2): 149-73. <https://doi.org/10.1177/0957926599010002002>.
- Yang, Jin. 2003. "Framing the NATO Air Strikes on Kosovo Across Countries: Comparison of Chinese and US Newspaper Coverage". *Gazette (Leiden, Netherlands)* 65 (3): 231-249. <https://doi.org/10.1177/0016549203065003002>.
- Yumul, Arus, ve Umut Özkırmı. 2000. "Reproducing the nation: 'banal nationalism' in the Turkish press". *Media, Culture and Society* 22 (6): 787-804. <https://doi.org/10.1177/016344300022006005>.